

PRVNÍ PÍSMENA

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

INICIÁLA první velké písmeno A, začátek má být řádný odhodlaný.

C je ještě krásnější písmácký nástroj, A spíš monogram, cé prvek, do výdutě cé se dá vymalovat celá krajina, celá krajinka v břichu velkého cé a ještě květinové úponky pověšené dole a nahoře na zákrutu. Není to pouhopouhá ručně malovaná zbytečnost ale láska k napsanému písmenu slovu příběhu, zlato žádné hračkářství a falešný přepych. Uměle sestavený bronz má být čistý, nečernat, držet aby vynikly barvy a celý výjev.

C není písmeno z rodinného nebeklíče ačkoliv znamená letopočet a kus kostelního nářadí. Čte se pěkně: léta Páně narodil se syn Josef, dcera Marie a níže, Marii se narodila dcera.

Ve výduti velkého cé je léto, slunce svítí na bílou omítku domku na svačec ten se hodí zvlášť dobře k výzdobě písmen, vychází tetička, stará, mohla by být babičkou. Tak je v hlavních rysech výplň výdutě cé, až barvy trochu zaschnou, začne se malovat lístek na horním zákrutu, že takové hraní nemá smysl? počkejte, nakonec se pozná že to byl dobrý postup při malování lístku se použije zbytek rozmíchané zeleně, zčerstva, svačec rychle vadne. Nemyslete že se zas přejde doprostředka, ne, zbývají čtyři písmena prvního slova nedají se jen tak odbýt jak by vypadala kdyby následovala hned po ozdobě

obvyčejně psaná! Pět písmen cé í en í es, kdepak Cejnárek, my se přeče jmenujeme Burdovi.

Vedle jsou Martinkovi, stavení, ne na hřbitově tam máme u kostelní zdi do obdélníku kovové zábradlí kříž a nad hrobem bezový keř kdežto Martinkovi jsou dost těžko k nalezení, když vejdete, nalevo z hlavní aleje.

Tetička Burdová neví co by vařila. Dnes bude pohřeb Šonkovic co ho chytla s vozem dráha. Nejlepší bude kus hovězího. Martinkovi mu, Karlovi, napsali že buď musí převzít živnost nebo ji dostane sestra z Písku. Tady mu není nic dost dobré jak může sedí u té Židovky z Prahy jen proto aby mluvil německy, viděla jak jí dává modré korále a tužku, chce se na to zařídit Židi ho dostali ještě v tom nechá jmění. Židovka jedla brambory se syrečkem a on před ní vybaloval z papírku korále, Židovka si myslí že na ni bere a ke kterým šatům by se hodily; no, moc hezké nejsou, nestyda, kdo jim ten letní byt tady odporučil?

Kde jsou klíče k zahradě? Tam jsou květiny keře k výzdobě hasičské slavnosti svěcení zvonů sokolského odpoledne a velkého písme-ne. Záhonek keř angreštu, co se dívíte, přeče již není ten co tenkrát.

Včera měli u Martinků plno odpoledne v zahradě večer taneční zábavu. Židovka ta by brala i frizérka přišla v hedvábných šatech co teď holky dělají a ještě v deset hodin si dala řízek to stojí peníze.

Že je domek prodaný? Dnes by za něj chtěli sto tisíc nikdo jim je nedá, zahradu nechali zpustnout a v domku je řeznictví.

Tak to je prosím vnučka?! Ale. Podívej se, tak to je neteř paní Burdové a my se dívíme taková rodina a nechá hrob tak sejit, my máme taky hrob v Písku a postaráme se aby bylo světlo a všechno alespoň na ty hlavní dny na Všechny svaté. Dnes tu sedí jen kluk s knihou a šofér na pivě. Není čas, musíme být v kuchyni, dcery, ty spíš šly. Noviny visí na zdi pod nimi dával Židovce tužku a korále. Co jen vodovod stál peněz. Martinkovi koupili husu mají štěstí s jejich Tony už jde z koupí, měla by si taky pospíšit, Tony jim nadře všechno se jí může svěřit rozvazuje huse křídla jistě nebyla drahá, Tony hladí husu po krku aby si zvykla husa jí klade protáhle vlnivě krk

do klína i s husou Tony umí, tetička Burdová obdivuje Lédu, bože je to ženská! zas aby člověk takovou služku poslouchal všechno od ní snášel. Kus morkové kosti, srdce, jater. Z věštby se kouří. Přívažek, ať je dobrá hovězí polívka!

Hotovo, teď obtáhneme ještě naposled písmena C, i, n, i, s, nejlíp se k tomu bude hodit něco co se říká dětem když chtějí vypravování.

Aby tetička Burdová nezapomněla že má jít k řezníkovi!

Na knížecí hostině má švec uhádnout, co je v míse před ním,

Kdo dělá motovítko úmřeé,

Kdo zabije černou krávu neúmřeé,

švec vzdychá ach Ráčku Ráčku a je vysvobozen protože se jmenuje ráček, květovanou vestu má na sobě asi proto aby se naznačilo že jí tolik až si musí rozpínat u vesty knoflíky a také že je mísa s pokličkou v níž jsou raci ozdobená malovanými kvítky.

Tak se kdysi psaly úvody ke knize jména předků příbuzných patřičný místopis na začátku také nikdo nerozuměl kdo jsou manželé která je jejich dcera jak je příbuzná s Marií Burdovou. Všechno se plete teprve při dalším čtení při hraní divadelní hry se vyjasní souvislost proč Kdo dělá motovítko úmřeé, Kdo zabije černou krávu neúmřeé.

V zahradě na písku popolezli kousek dál škvor a holčička, oba, jde stará paní Hájková zavádila o ně a přitom se ptá, tak copak dělá, copak že je tu tak sama, hezky si hrála a kdepak jsou druhé děti?

V altánu nejsou marně byste je tam hledali i když je viděla radova kuchařka zahýbat tím směrem. V altánu nikdo není. Stará paní Hájková tam chodívá někdy po svačině číst Politiku a Královnin náhrdelník.

Psí víno zarůstá altánové stěny a když se děti při lezení mezi sloupky za něj chytají spleť úponků povoluje natrhává se a přece zachycuje jak se padá ve snu a při přelézání zábradlí vytrhuje se z listové stěny kus listnatého provazu povolujícího pod táhnutím křehce lámavě s kyselou vůní vějířovitých listů na vysokých stoncích

dlabátkovitě rozšířených na místě kde přirůstají kde se tak dobře odlamují a dobře se hodí ke hře na pana doktora jsou dost pevné a přece se s nimi neškrábne. V poslední chvíli se pád zadrží a potom se houpe rozbitý natržený kus, uteče se, druhý den při probuzení se na to zapomene neboť zlomené úponky zase srostly spravily se. Na dně altánu se usazuje vysoká vrstva prachu sklizeného na mlat rozmělněná do cirkusové manéže nanesená na botách střevicích i na lavičku kolem při přelézání i při hře. Nedá se prohlížet mohly by ji škrábnout.

Stará paní Hájková zachází, tady leží v trávě docela pěkná hruška mezi spadálými hruštičkami se suší prádlo prostěradla povlaky na polštáře na peřiny svoje pruhované si Jiroutková vyprala při praní pro radovy, Jiroutkovy děti sbírají a jedí padavky chutnají jen zeleně z trávy z listí bez chuti po zakousnutí začne stopa zubů žloutnout nezralé ovoce se nesmí jíst bude ti špatně! Jiroutkovy děti jedí i padančata švestek, tvrdá nafialovělá mandlovitá padančata švestek a na pana doktora si s nimi nehraje, jíst ty načervenalé švestičky a nechat si sahat a dívat dřívkem nebo ulomeným listem se štítí.

U radu v kuchyni krájejí u okna zeleninu, hraní nehraní, je v altánu někdo není, oběd se musí dělat a být včas, paní radová vychází před okno nakrájené zeleniny v tmavomodrém kabátku, je špatné počasí.

Z druhé strany vychází slečna Knyzlová, řekla, díví se že paní radová mluví ve společnosti aniž by brala ohled na to že jsou tam také mladé dámy, paní radová není jemná dáma říká mužovi o slečně Knyzlové stará koza slyšela je jak mluvili v pokoji když u nich pod oknem hledala míček. Proto ji vezme slečna Knyzlová s panem redaktorem na procházku aby se řeklo podívejte se jak mají děti slečnu Knyzlovou rádi a aby paní radová nemohla o slečně Knyzlové povídat že líčí na pana redaktora.

Na procházce šlapou střevíce slečny Knyzlové po mezi po jitroceli ohýbají trávu a polní květiny nechávají na nich drobné prášky ostny a zelené skvrny, ať se neumažou nesklouznou v lese do mokra kde je hustá vysoká tráva tam jistě teče voda! Bílé plátěné boty a světlé letní šaty se vlastně pro slečnu Knyzlovou nehodí jsou sice čerstvě

vyčištěné a ne že by měla staré přešívané šaty ale nějaký volán sámeček je na nich jakoby nastavovaný opravovaný, bílé boty budou asi přece starší proč by jinak byly tolik nabílené a měly divnou špičku? Slečna Knyzlová stojí na jedné botě proužek od bláta na druhé zapíchané bodláčky, ptá se pana redaktora co soudí, takhle si představuje; je z dobré rodiny to uznala sama paní radová ale pan redaktor si ji nevezme není dost zdravý i kdyby ho slečna Knyzlová ošetřovala, není vám chladno pane redaktore? není mu chladno představuje si se slečnou Knyzlovou proto se s ní tak rád baví a paní radová o ní večer řekne že je stará komediantka.

Když se ukáže chladno a pod mrakem má slečna Knyzlová tmavé šaty se stříbrnou broží bledší voňavou pleť a tmavé obyčejné střevíce zanechávají žvachtavé klouzavé stopy vtiskují do písku malé rybníčky, pan redaktor tu není slečna Knyzlová se jí nevšímá nebere ji sebou na procházku.

Slečna Knyzlová jde po zahradě hned vyjde ven měla by zajít do bezových keřů tam by se podpatky zaryly do hlíny tam by se obtiskly zůstaly by nesouvaly by se ale do křoví lezou jen děti Jiroutková když honí slepici, prořídlo, není tam schovaně ani pro hru ani když se chce a naděláno i spadalé listky zblátily.

Slečna Knyzlová vychází ze zahrady, třeba bude mít dnes k obědu smaženého kapra a dostane poštou pohlednici.

Jiroutková říká rukulíbám.

Aby to rychleji schlo jsou dveře do pokoje slečny Knyzlové otevřené, neprší, je umytá podlaha v pokoji pohovka psací stůl jinak všechno jako v pokojích na letním bytě. S Jiroutkovou holkou a s Máničkou zavřou dveře a svlečou se v pokoji slečny Knyzlové donaha. Jiroutkova se v poslední chvíli lekne, co kdyby se maminka vrátila s čerstvou vodou, dostala by za ty dvě malé holky, natáhne si šaty (nemá kalhotky ani košili) nechá je tu ať dělají co chtějí a dostanou, Mánička stojí za pelestí postele, druhá se vtiskuje mezi zeď a kamna, škrábla si za nehty trochu omítky, Jiroutkova holka odešla a nevědí vlastně na co si chtěly hrát, venku za oknem je vítr a zelené listí nesvítil slunce; chtěly do pokoje slečny Knyzlové podívat se do zrcadla?

vylézt na židli? co chtěly vidět? proč se svlékly donaha? je postel tak vysoká a nastlaná nebo holčička tak malá? kamna jsou bílá, ne, hlavně postel musí být bílá, bledězelené kachlíky mohly být bílé určitě je bledězelený povlak na pohovce zelené stromy venku snad také omítka, měla za nehty nazelenalé? V pokoji slečny Knyzlové se musí hrát něco zvláštního, slečna Knyzlová je stará jezdí sem každý rok a zase mladá, slečna, v Praze mají byt na Smíchově klavír a slečna Knyzlová nosí do koncertu tmavé hedvábné šaty se stříbrnou broží měla je tady jednou v neděli.

Teď jde Jiroutková vytáhne je za ruce zatracené děti aby je člověk pořád hlídal umažou jí podlahu! neptá se co tu dělají proto na to děti nemyslí rychle zapominají proto se to také nedozvědí. Ještě by neřádi zašlapali čistě umytý pokoj! ať už jste venku! tam si hrejte! Jedna stála za pelestí druhá mezi stěnou a kamny. Co bylo bílé? kachlíky? peřiny? nahota? kybl Jiroutkové?

Jak to bylo na tom obraze?

Na něm nebylo přece dopoledne chladno a po dešti, bylo odpoledne krásně. Kde visel? visel u tetičky Burdové jak vždycky vypravuje maminka nebo to bylo zadlouho potom když přijeli na letní byt bydleli u Máchů a tetička Burdová umřela?

Na obraze je skupina stromů, dámy jdou na procházku? budou teprve svačit? na tu dálku je k rozeznání jen prostřený stůl v zahradě. Na obraze je všechno zmenšené není vidět lovecký výjev skupinu daňků mech na tkaném plyšovém pozadí košíčky ze sítiny nedávej do něj chleba utrhni si kytičky. Holčička ve svátečních šatech žene před sebou kolo, míč, dámy jdou vstříc pánům přicházejícím z honu, z města, dámy rozumějí zavařeninám páni střílejí na podzim koroptve,

Kdo dělá motovítko úmřeé,
Kdo zabije černou krávu neúmřeé,

jak se dělá motovítko? není to v pohádce nebo tetička a maminka neumějí neznají zapomněly ten kousek?

K tomu obrazu je zasněžený protějšek ale ten tady není.

Kde jsou velcí? doopravdy! na koupání. Na obraze vezmou sebou košíček s jídlem s ovocem. Sněž ten rohlík! Tak jako na obraze to ani není možná vždyť ten košík s ovocem je zase jen namalovaný. Na svislé porculánové stěně prohlédají okénka věžička Pozdrav Vzpomínka ze skleničky tety Burdové vyrůstá listí traviny lesní plůtek můstek, lavička! tady si sedneme! tetička Burdová plete pro dítě košíček ze sítiny. Není vidět co budou mít na tom obraze k večeři!

Nejraději by šla za paní radovou do bytu, chtěla by vidět prostřeno jejich večeři na jaký talíř dávají míchaná vajíčka lidi si všelijak mažou solí ukrajují sousta někde mají obroučky na ubrousky a všude u stolu něco co jinde není u radů mají zvláštní dečku sestavenou z dřívěk aby se nedělal na ubruse kruh od mísy od piva, šachovnici rozdělenou na tmavé a světlé proužky, jak se hraje? jak asi pan rada jí po večeři chleba s máslem? paní radová přinese Máničce kousek čokolády.

Stoupne si pod jejich okna uslyší šoupaní židlí paní radovou, seď hezky, ale teď musí odejít, paní radová se zlobí že si Mánička s nimi hrála na pana doktora že jí dávaly jíst padančata, vyklonila by se z okna: Mánička musí večeřet! slyší jak se staví na stůl pan rada přisedne paní mu řekne to je zase ta holka vlezla by člověku do talíře; mají měkký ubrus po každém jídle jemnější nesčíslněkrát praná vlákna se znovu uhlazují a načechrávají ve tkaném vzoru ve spravování v nově udělané dirce, takový ubrus mají jen radovi zavařili deset kilo brusinek jedí srnčí venku je zima, až v Praze, nedozví se jak jedí srnčí kýtu s brusinkami, když se pan rada vrací z honu paní s holčičkou ho očekávají a vítají vypravuje jim, snad to někde tak je, snad u radů?

Ještě by se mohla objevit slečna Knyzlová byla už nebo půjde teprve k večeři? třeba si něco koupí doma sní a po večeři v zahradě začne jak bylo dneska krásně, neptá se co jste měli k večeři nevypravuje co měla dobrého asi se stydí; zatímco jsou všichni u večeře přinese si salám párek šunku, Jiroutková pro ni kupuje půllitr mléka a přece mají Knyzlovi na Smíchově byt dělají řízky husu knedlíky

s vejci, prostře si slečna Knyzlová na stůl ubrousek který si vzala sebou z Prahy? dá si jídlo jen na papír? potom musí všechno schovat smést dobře drobečky aby Jiroutková nic nepoznala a neřekla že nemá na večeři; je slečna Knyzlová nahoře v pokoji sbaluje do novinového papíru slupky od salámu zbytek chleba kam ho zahodí?

Na stole svítí sklenice piva Mánička by jen lízala patlala žlutou červenou limonádu bublinky v pivě svítí pěna zůstane tatínkovi na vousech to je pití k večeři!

Slečna Knyzlová sejde do zahrady právě v okamžiku kdy se nepozná kde byla a co měla k večeři, jde, ne, sedí vedle pana redaktora. Podívejte se na ty hvězdy. Velký vůz, Malý vůz, Polárka, Velký medvěd, Venuše.

Slečna Knyzlová klade opatrně ruce a nohy ve tmě aby do nikoho nevrazila, v místě kde sedí paní radová se tma ani nehne.

Naproti nad nimi je Velký vůz proč se říká Velký vůz copak je nějaká hračka! vidíš tamhle je voj, tamhle jsou kola, dívej se, jakýpak vozeček! tak dlouho se to povídá, jedna tečka tak, tak a tak, mezi tím se vede čára až je nakreslený voj, voj od vozu oj od vozu, kde je Veliký vůz? nikdo ho neuvídí kdyby se díval jak chtěl dlouho, Polárku, Jižní kříž, Venuši, ať raději vypravuje paní radová, jen kdyby si mohla vedle ní sednout a poslouchat! kdo je Venuše? paní radová nebo slečna Knyzlová? paní radová se svléká ve společné dámské kabině za přístěnkem mokré plavky plesknou o zem na podlaze pak zůstane ležet obtisk jejího silného bílého stehna objeví se kus širokých zad kapky vody na tlusté narůžovělé pleti mizí pod koupacím pláštěm a paní radová je zas suchá teplá měkká. Slečna Knyzlová není Venuše má strach aby nedostala pihy musí se mazat krémem, večeři snad jen salám musí se bát že ji budou večer pomlouvat že byla na procházce s panem redaktorem možná že se jen mluví a slečna Knyzlová ani nechce ztloustnout mít stehna která nechávají v mokřích plavkách dva kruhy, slečna Knyzlová si sama vymáchá koupací šaty usuší na okně nemusí tak platit za uschování zato jde v Praze do koncertu v tmavomodrých hedvábných šatech voní pudrem má silné rty a lesklé oči.

Pan rada si posunul čepici dozadu aby lépe viděl na hvězdy, čepice má lesklý štítek protkávanou černou stuhu vinutou černou ruličku taková čepice se někde nosí odtamtud má Mánička plachetní lodičku ze světlého lakovaného dřeva lodička se kolébá převrací na bok namáčí Mánička ji tahá po písku zaprášenou otlučenou vysušenou škebli plachty i dřevo nazelenaly a načernaly od říční špíny čepice pana rady se tak neucourá jen trochu uschla, taková dálka! mohl by vypravovat, kolik stála cesta jaké je nejlepší spojení, náhoda, měli štěstí že si vzal na cestu kus uherského salámu, taková čepice se tam nosí, loni tu radovi nebyli byli u moře jedli drahý nářez žlutý sýr s červenou kůrou olejovku kousek másla ryby a bleděružoví šnečci leží na kusu ledu, kdepak deset deka ementálu! vedle u stolu to byla jistě šlechtična ach to se pozná Mánička dostala na zimní kabátek límeček z racka s hlavičkou se zobákem v zoologické zahradě se bála bavily ji opice ale z vody smrděly všechny zaprášené písky z parku všechny rybníčky z parku až přišlo Máničce špatně.

Hlavy se snižují srst a kůže skládají, paní radová zná Hájkovy z divadla, skládá hlavu aby ji neslyšeli, znám je z divadla.

Chodí slečna Knyzlová do divadla? nebo jen do koncertu? kus by se odehrával v lese smrkovém zelenomodrém lese s trpaslíky a slečna Knyzlová by byla Bedla vysoká bílá veliká krásná Bedla jedlá, božena, slečna Knyzlová se jmenuje Božena nikdo na ni nevolá Boženko! Bedličko! až bude stará bude se opírat o hůl. Vždycky když se hraje pohádka je na jevišti les představuje se les protože se nedovede udělat mech z hadrů a všelijakých chundelů, hlavní věc přece není les ten každý zná ale co představují lidi, Mánička Maďal slečna Knyzlová Bedlu, maďal dostane na hlavu veliký zelený kaštan, ne maškarní oblek aby se podle ozdoby na hlavě poznalo kdo jde za růží za kartu za zvonek, Máničce poněvadž je hloupá se přitom potí nos, Maďal a Bedla v zelenomodrém lese mají vylézt a ukázat co je v lese schované,

tenkrát

vystupuje paní radová dotýká se živůtku krajky šátku, směje se, je rozčilená, sedá vstává, chodí po pokoji.

Povídá o slečně Hájkové něco co děti nesmějí slyšet, neposlouchat aby nedostala před ní ve tmě cvrkají a svítí Velký vůz čepice pana rady kde sedí paní radová je zhasnuto.

Nechme už ty obrazy byly to asi obyčejné barvotisky. Bylo to takhle:

Děti si nehrály v písku ani hru na pana doktora seděly v trávě u bezového křoví. Někdo řekl: tetička umřela. Maminka to přece nebyla ta by plakala. Je krásné odpoledne na obraze, někde bývá zamřížované okno aby děti nevypadly, na bílou omítku sedají velké černé mouchy a z druhé strany vezou rakev. Za tím zamřížovaným oknem umřela tetička v chládku za silnou zdí hrubě nabílenou bijí do ní černé mouchy. Při ošetřování se hlavně dával pozor aby mouchy z horka nelítaly dovnitř. Proto asi měli u tetičky koženou plácačku na mouchy. A kobereček s vytkanými daňky. Děti také umírají nejvíc nemluvněta zrovna tuhle jedna malá holčička děti šly na pohřeb za družičky s kyticí za ruce přát k svátku. Ona je holčička z obrazu neumře nemá takové šaty vlásky nesvačí svátečně s ozdobnými koflíčky v zahradě kdyby ji však někdo maloval tak by také tak vypadala jenže pání dámy a holčička na obraze jsou drobní zmenšení a bíle omítnutá zeď je veliká silná plocha a v ní za zamřížovaným oknem nestojí dítě nesmí se tam. Už nesou rakev, černou, hnědou? skříň, když se přijede neví se kam se má složit prádlo kam punčochy aby se všechno vešlo stůl nestačí má se na něm jíst psát tatínkovi psaní, když se člověk na posteli obrátí nalevo vidí vzorek na stěně, nznak dveře, napravo stůl židle pohovku obraz a hnědou skříň.

Po ozdobném písmenu slově úvodu by měl přijít popis hlavní osoby dáme sem však raději její fotografii tak to bude lepší, hledejte ji v zásuvce ve vázaném albu upravíme ji pro knihu, vzorek chodníku je rozmazaný v domě nejsou obchody na rohu, vida, málem by člověk zapomněl, prodávají otomany rozkládací křesla na spaní skládací postele, vetešnictví se spaním dolů do země dříve tu jistě bylo uhliřství a na místě kde visí obraz rozkládací železné postele vycpané kostry spaní visela tabule s namalovaným horníkem v slavnostní

uniformě měl by raději nést putnu na roznášení uhlí; jednou tady bylo hokynářství

Náci a Muci
byli dva kluci
zanechali slabikáře
šli pokoušet hokynáře

jedno v těch místech pak se asi přestěhovalo za roh, všechna okna v přízemí zamalovali bílou barvou jsou z matného skla se zkříženými kladívky & obchod uhlím & kolik je oken tolikrát se opakuje Jos. & Spol. na ulici nikdo není pán je v úřadě, děti ve škole, služka vzadu v kuchyni paní hledá ve skříní ale co tu bylo předtím?! když si Náci a Muci kupovali kroucené krauzaminové hůlky a kuličky a hokynář povylezl na schůdky a lovil pro ně ve sklenicích; v Karlíně za těmi mléčnými skly prodávají Barvy Laky Fermeže na Žižkově ve Velkém i Malém na Vinohradech Velko-Sklad Velko-Sklad, mléčné sklo končí ve dvou třetinách ozdobným obloučkem bez písmen ta mléčná mlhovina má v sobě hvězdičkovitý vzorek! vychází služka s dítětem, nenech se tahat, jen aby ho potkala, snad by bylo lepší jít na druhou stranu, před nimi vystrkuje ohromný fotografický aparát varhany z hnědé kůže na letní boty z pomalovaného plátna strašné jednotlivé výjevy katastrofy najdete uvnitř a přístroj ukáže co se může lidem stát za hrozná věci; nepotká ho, ne tak rychle, ještě, snad, ať ho potká, to je někdo jiný, ani neví že vede za ruku dítě až jí zatíží ruku parchant jeden.

Za těmi mléčnými skly měli jste se všimnout tisknou: kalendáře pro kominíky v zasněžené krajině narezlé od západu slunce přejí mnoho štěstí k Novému roku leden červen červenec prosinec tak drobně natisknuté že se ve jménech Nikomeda a Ludmily slila tiskařská čern: svaté obrázky Ježíška oblečeného za mnicha s ovečkou u nohou ledařským bodcem na poutnické holi zachraňuje, bleděfialový plášť růžově podšitý slaměný klobouček na bleděmodré stuze, naboso není mu zima hřejí ho svíčky roztává sníh.

DOBRÝ PASTÝŘ

Pane Ježíši, Synu Boží,
Ty jsi ráčil o Sobě ří-
ci — „Já jsem pastýř dobrý.
Dobrý pastýř dává život
svůj za ovce své.“ Ty jsi
život svůj dal za celé
člověčenstvo na dřevě
kříže, abys vykoupil a
spasil nás. Já chci bý-
ti ovečkou dobrou, chci
ochotně slyšeti hlas Tvůj,
hlas Pastýře dobrého,
Jenž mne volá a ke mně
mluví slovem Božím na
kázání a každou dobrou
nábožnou knihou. Vyslyš
pokornou prosbu mou, ať
slovo Tvé nejenom slyším,
ale také věrně zachovávám.
Jen tak zabezpečím sobě
blažený život na tomto svě-
tě a blaženost věčnou v ne-
bi dle zaslíbení Tvého a
pro Tvé nekonečné zásluhy.
Amen.

B. M. K.

Karel Melichar a Baltazar a některé obrázky v hedvábných šatech a orámování z papírové kraječky. V dílně mezi stoly dávej pozor aby tě to nechytlo za ruku, stroj páchne duní svítí a tiskne obrázky mohl by zrovna takhle pohánět výjev neštěstí. Svatý Josef pan Záruba dohlíží na Ježíšky Panny Marie písně modlitby jinak by byl tesařem

spravoval by boty dědeček mu dal staré boty a přemluvil ho aby dohlížel v tiskárně na svaté obrázky modrou zástěru že může nositi dál.

Ze zbylých oken a dveří s matnými skly udělali v dílně pokojíček pro psací stůl z bytu v prvním poschodí se sem smí jen se svačinou na kávu se ustál škraloup z rozsvíceného světla a ze slané housky jde zima z ulice, kytičky tlačené z papíru spojují bílé pásky roztrhávají se až při kupování u papírníka kytička pomněnek a růžiček se odtrhne a přilepí na arch papíru a kdyby člověk měl někoho opravdu rád přilepil by mu do památníku košíček fialek. Co je krásnější fialky nebo velké růže? kdyby konvalinky nebyly tak malé ty by byly nejhezčí. Víme co je za těmi matnými skly nejsme na ulici jde se nahoru po žulových činžovních schodech služka má zlost že ho nepotkala domovnice je také proti ní kdyby radši rozsvítila to jsou schody! rozléhá se, má kde, díváte se dolů přes zábradlí a dítěte si ani nevšimnete. Proto byl venku fotografický aparát. Nehleďte už, máme fotografii dítěte, zvětšenou, bude viset tam kam měl fotografický aparát namířeno:

Pohovka byla v tom bytě u okna, pozor, takhle je to, z toho okna se dívala dolů na ulici na fotografický aparát na lidi dole jak chodí po ulici mají-li doma schované fotografie tetičky a děti podlepené na tuhém papíře a který z nich je ten pán který když svítí slunce fotografuje a uspořádává skupinu lidí a stromů. Bylo to v tomhle okamžiku co ji aparát zachytil? bez maminky, maminka byla to odpoledne na pohřbu.

Jindy v tu dobu je okno zavřené a maminka spí na pohovce v červeném županu s drobným vzorečkem,

učí se tomu vzorečku nazpaměť dává ho pod zvětšovací a zmenšovací oční čočky potom si začne v duchu hrát hru na pana doktora, zvláště že si člověk může představovat určitá místa lidí události a udělat z nich hru na pana doktora bez zahrady bez dětí sám i bez vzorku věcí před sebou hraje v něm neurčité místo neurčité osoby nakonec hraje jen uvnitř až v těle zabrní když to dlouho trvá.

Maminka je na pohřbu, chyba, přece se dítě nedívalo samo z okna! mohl u něho být někdo jiný, stojí u trávníku, ba ne, jak chcete odtud

fotografovat až někam na Nebozízek! Fotografický aparát míří o poschodí níže služka odešla do kuchyně při hledání ji nepotřebujeme, do pokoje kde se jí kouří spí po obědě tam nedají fotografii své neteře! ložnici se jen projde ve dne se nic neuvidí prázdné zrcadlo zhaslé lampy zavřené skříň postele, fotografie musí být někde tady v tmavém pokoji ať je to jídelna nebo salon budou stažené rolety že je tak špatně vidět jsou-li na židličkách povlaky pak se na stole nejlí a leží na něm sametové album s kovovou sponou najdete v něm příbuzné a tetičku Burdovou. Zelenomodrým chocholem z pavích per se opraňuje vyřezávaný rám a sklo za ním u pozlacené židličky knoflík u botičky na rozepnutí: zvětšená dětská fotografie.

Za nějakou dobu jsou všechny děti novomanželé staří lidé k nerozeznání bledá indoevropská rasa s tmavými očima se znatelným nosem ještě se nějaký čas ví to je tetička když se vdávala, dá se z nich udělat reprodukce z mládí významného muže jinak se řekne nepamatují se umřela malinká, královské rodiny se připodobní obyčejným rodinným fotografiím drahý nábytek namalovanému pozadí u fotografa.

Nehádejte podle šatiček na první fotografii je nahá s přiblblým držením nemluvněte neumí ještě sedět kdyby byla z královského rodu měla by nějakou významnější předložku je udělána v ateliéru velikým fotografickým aparátem odnaproti se závojem s růží kvetoucí před výstavním palácem uprášenou stým tisícím návštěvníkem pokropenou samočinným rozprašovačem osvětlením hudbou fontánou snad ji fotograf vystaví kolorovanou v zasklené skřínce vedle obchodu s motocykly v zahradní restauraci mezi stoly, pozlacená rákosová židlička představuje košíček roh hojnosti zlato odprýskává na tvářičce vyrůstají po smrti tetičky Burdové retuše dělají knírky obsedávají švihácky židli na návštěvě v dámském salonku s pozlaceným divadelním nábytkem, oči, to se pozná až později zatím vidíte že je to holčička.

V noci se probudila, maminka nařká pláče že to není možná.

Pod fotografií stojí rakev vždyť je to v pražském bytě tety Burdové holčička dostane nový černý sametový kabátek s tmavě stříbrnými knoflíky na pohřeb z něho odpárou bílý límec.

Takhle je oblečena. Ten kabátek šil Hlásný a Černý. Hlásný žaket, Černý sukni, Hlásný drží velké nůžky, černý bílou křidu, hlásný centimetr okolo krku, černý klečí na zemi u okraje sukně, hlásný stříh černá látka soukenná látka hlásný výborný stříh černá výborná kvalita, Hlásný a Černý si vzal za ženu vzdálenou tatínkovu příbuznou, hodný člověk, Hlásný stříhá v dílně není ho vidět schovaný za panny do půl těla kabát do půl těla podstavec, Hlásný a Černý krejčí pro dámy.

Jídelnu předělali na hlásného a černého zbyla z ní holá kredenc židle a stůl rozestavené ze sestavy jídelny do sestavy krejčovského salonu na kredenc dali skleněnou vázu s umělými květinami velké sešity v červených a bílých obálkách se silnými zlatými nápisy Modes Robes Modes pro silnější Robes pro dlouhé hubené ženské na poslední stránce pro děti a pro nevěsty. Pan Černý klečí u nohou paní radové rozparuje na ní bílé stehy kreslí na ni křidou.

Zatím se čeká v jídelně prohlížejí se Modes Robes červená umělá růžička se zachycívá jak přejíždí pod okny těžký nákladní vůz.

Jak se mohl Černý oženit když je jídelna změněna v Modes Robes když jim cizí lidi osedávají židle a na kredenci jsou sešity a skleněná váza s umělou červenou růží místo ozdobných sklenic podnosů a konviček! dílny dozadu, kde potom je kuchyň, kde spí? dvorek je beztoho malý, černý strom namalovaný v rohu jarní nebo podzimní list naznačuje jarní nebo podzimní kostým vyprášit tam z koberce co se sem za celý den nanese! do takového tmavého dvorku by Vondráčková bydlet nemohla.

Vchod do domu má zato podjezd se sloupy kudy může vjet vůz pro dámu v šatech ušitých podle Modes Robes, průjezdem by se mohl vést kůň za uzdu dupal by po dřevěných dlaždičkách člověk by se musil přitisknout uhnout na výstupek ke stěně. Milostivá paní potřebuje kostým plášť Hlásný a Černý dovedou však také ušít plášť do divadla a nejlépe ze všeho amazonku proto jsou po stranách průjezdu mramorové sloupy a na stropě divadelní malba.

Proto je pan Hlásný svobodný proto se pan Černý tak pozdě oženil přece je to lepší pro oba lepší pořádek dohled ale rodina jako jiná

to přesto není v jídelně Modes Robes v pokoji dozadu dílna i kdyby si chtěli až dámy odejdou udělat z Modes Robes zas jídelnu ložnici kuchyň ani by to nešlo, toho uklízení látek špendlíků!

V neděli když není sezona taky jsme se tam byli podívat, pak přijdou domů nemají ani jídelnu ani pokoj do dvora pan Hlásný nemá ženu a pan Černý zas nemá děti.

Klečí před paní radovou, dvakrát, v zrcadle a před zrcadlem, dvakrát, na dřevěném vypnutém poprsí a na vypjatých prsech paní radové natrhuje a srovnává kus látky; už bude paní radová hotová už vychází ze dveří salonu kde se zkouší je jen jedna paní radová opět je zvlášť dřevěná panna, kabát a paní radová na schodech myslí není-li látka příliš choulostivá, dole v průjezdě to místo si Hlásný a Černý dobře vybrali, bude to hezké ten Hlásný a Černý přece jen dobře šijí.

Přijde na řadu její kabátek. Maminka ta má často kostým pláště od Hlásného a Černého chodívala sem ještě než si Aninka vzala pana Černého mamince se našívali na všelijaká místa panny něco knoflíčků záhybů ozdob co jich je jen doma v zásuvce pod hodinami tam je knoflíků! kovových kostěných barevných všechny jsou v krabici ve stolku v jídelně pod hodinami, odpárané staré drobné peníze kolečka kuličky; záhyby ušijí Hlásný a Černý tak pevně že se pod nimi začas usazuje prach.

Dnes budou šít pro ni látku vybrali minule pan Černý u ní klečí a poprvé jí někdo páře velké bílé stehy na rameni maluje jí křídou na prsou (pro které ještě nemají pannu) pan Černý trhne látkou na rameni roztrhne všechny bílé stehy sešpendlí látku přejede přehladí holčička vidí v zrcadle ztužené kusy látky za sebou pannu v plášti paní radové a nahou pannu ta je pro ni tak veliká že se jí přehodí její kabátek přes jedno rameno pan Černý a maminka vybírají výšivku z černých sutašek a knoflíky pan Černý již neklečí na zemi přišla Aninka a říká milostpaní copak Hlásný! Černý celou neděli stříhal! přitom vybírají knoflíky, ta paní Burdová! kdo by si pomyslel! vždyť jsme s ní vlastně také příbuzní!

Holčička v látce ztužené u krku na ramenou na prsou se vidí
v zrcadle vybrali pro ni tmavě stříbrné knoflíky.

Holčička je oblečená.

Může si hrát. II.

Může jít na ulici. III.

Nebude jí zima. IV.

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

IV. PÍSMENA

Celkový pohled pod skličkem zacukrovaný zalepený posněžený zamrzlý.

Jidáš celý šedivý od mrazu tady na nábřeží to táhne od vody, polonahý, na sobě jen kusy šedivých šatů z kůže a protože obrázek není pro děti ale pro velké zima je tam bez sněhu na černé trávě; Jidáš je strašný svalnatý chlap za ozdobu má kus oranžového zimního slunce šaty svazované koženými tkaničkami, ty jeho šedivé hadry plandy svázané aby mu držely na ramenou v pase a mezi nohama a v zimě skoro nahý! potřebuje mít takové těžké zapínání! mezi nohama mu visí mošnička pytlíček s dukáty za které zradil Krista Pána proto je na obraze zrzavá barva to není jen od západu slunce to je chlap na zamrzlé řece celý den byl mráz až kvečeru se ukázalo slunce zrzavá koule; Jidáš lovil celý den ryby udělal si díru v ledu, takovému surovému chlapovi není zima; přes ty šedivé pláty spojované tkaničkami přes ten strašný ošklivý pytlíček si natáhl zimník a na ty svalnaté nohy vysoké boty; teď na obrázku si zoufale rve vlasy ještě by při tom zoufalství mohl někoho zabít někomu ublížit chlap surová.

Dvě dámy s kožešinovými límci se postavily vedle holčičky s bruslemi na řemínku, mluví německy dobře jim nerozumí, ví že je zlobí

že se dívá na nestydatý obrázek. To jsou nány! zrovna se bude dívat! nestydatý je asi že je na něm míň než plavky než brnění jinak než nosí páni kalhoty.

KLUziŠTĚ

se třepetá na látkové pásce výstavního stánku a k obveselení aby se každý zastavil a koupil jezdí v U cyklista; lidi se shromáždili a cyklista jezdí v nebezpečné příkré vnitřní straně ú, sjede dolů do ú a pak ho to prudce vyhodí až nahoru potom sjede zase pozpátku dolů a nahoru, na prsou a na čepici KLU, KLUb cyklistů, bílé šaty a modrá písmena. Jenže ona nemůže čekat až a jak cyklista zastaví obrátí a sleze.

Musí pokleknout, položit nohy na klekátko pořezané od bruslí, obouvátko, pokaždé jako by se kupovaly zkoušely nové boty, mužský utáhne šroubky pak se každý postaví zadupe a začne se trhavě strkat šinout a spouštět na lední hladinu. Dnes se jí nějak nechce od rozpálených kamen, mužský spravuje brusle přišroubovává čistí brousí vaří na nich vodu rozžiznivělý led a sníh jindy snad na nich vozí flašinet kaštany noviny párky a housky.

Jeho žena, šatnářka, je švagrová paní Vondráčková, byla taky domovnice, jejich pán prodal dům nový majitel měl domovnictví už slíbené a tak jim jejich bývalý pan domácí dohodil šatnu na ledě, starý se vyzná za svobodna měl s jedním kluzištěm u Palackého mostu teď jsou se ženou tady v létě pronajímají loďky peníze bez domovnictví by je neuživila. Vondráčkovi je seznámili na spolkovém výletě do Modřan, švagr je pořádný člověk, to je, přesto na ně Vondráčková nedrží snad proto že mají zimní a letní sezonu, copak penzisti! můžeme my to dělat? asi tak mluví jen ze závidy na jejich dceru která studuje na obchodní akademii, tady jsou docela jiné věci než v domě paní Vondráčkové. Švagrová se napracuje, takový led je dřina, někdy se polévá až přes půlnoc, z jedné strany kamna sálají z druhé strany člověk mrzne a potom v noci ta cesta domů! ať to Vondráčková jednou zkusí!

Švagrová je silná ženská celá červená od mrazu, ze šátku z kabátu ze sukní jí koukají červené tváře prsty, kdepak rukavice, člověku by

všechno padalo z ruky, nátepníčky k nim rukavice bez prstů a černé filcové boty.

Kamínka suše sálají až je cítit železo nádražní čekárnu a z červené draperie nad pultem vchod do taneční zábavy, snad Vondráčková švagrové závidí, jen kdyby zkusila jak tu studí od nohou pod tím plakátem Lázně Luhačovice je vlhko odtamtud to zrovna řeže do zad, kdyby měla jídlo na celý den jen tak pod pultem nebo v hrnku za kamínky teprve by koukala.

Lidi dupají před pultem před tmavočervenou záclonou před zrcadlem z bruslí se zrovna kouří při tom žáru a kouří není ani dobře vidět na lístky s čísly a na peníze člověk aby dával pozor aby ho někdo neošidil, dají sem takovou mizernou žárovku. Co si Vondráčkovi myslí? že máme něco zadarmo?

Nohy nechtějí slézat ze stoličky, zadupe jen tak kvůli paní šatnáře, ticho, kamna sálají do obličeje švagrová paní Vondráčkové si chvíli oddýchne vypije si kafe ať se starej taky jde napít. Musí vstát jít na led zlobili by se že překáží.

Novotná je už na ledě.

Strýček Hausnerové cvičí uprostřed kluziště krasojízdu v zrzavých botách zrzavých vousech zrzavý měsíc a stehna Jidáše na nábřeží nemá žádný mužský nejsou mu podobní od ledu se jim odrážejí temné nohavice ale bílé a modré vlněné čepice šály a rukavice nosí jako děvčata.

Novotná s ní chodí do jedné třídy jinak velká holka a ráda když s nimi kluci dělají hada ne že se s nimi odlítne hodně prudce rychle a daleko, to se bojí, nerada jezdí sama.

Paní Králová v šatech ušitých zvlášť k bruslení jezdí krasojízdu se svým mužem oba v stejné bílé čepici, někdy také s panem Galátem. Strýček Hausnerové s nimi nejezdí ten nemá rád jejich vopičky cvičí školu kdežto paní Králová s panem Galátem tančí. Jsou tu všichni. Paní Králová se usmála strýček Hausnerové se zeptal umí už pořádně kroužky?

Vzadu za cénšritem paní Králové a osmami strýčka Hausnerové jede se drkotá sklouzá po umrzlých větvičkách krupičkách mezi

utrhanými rampouchy po nacákané namrzlé vodě ke kádí přimrzlé na saních nejsou v ní kapři jen zamrzlá poleva s tou kádí pracuje v noci švagr Vondráčkové všechna světla jsou rozsvícena a švagrová čeká až budou mužští s poléváním hotovi, poprosila domovnici aby jim zatopila než přijdou domů; v kádí je balada zlatý vlas děda Vševěda jsou u ní uloženy shrabovačky lopaty na sníh saně když někdo chce sveze ho švagr Vondráčkové na saních; to asi má Vondráčková švagrovi nejvíc za zlé že je to trochu komedianství na kolotoči žádná pořádná práce myslí protože to na ledě dobře nezná tohle má švagr navíc k té dřině; někdo neumí jezdit bojí se nemá nikoho kdo by ho učil drží se opěradla saní a strká je po ledě před sebou.

Už jí bolí nohy věsí se na zábradlí Novotná říká aby šly do ohřívárny. Novotná si kupuje housku se šunkou, ona jen slaný rohlík, housku se šunkou si smí koupit jen v neděli dopoledne, rohlík jí nějak dnes nechutná jindy by jich snědla pět pokaždé závidí Novotné housku se šunkou a dnes ani ten rohlík nemůže dojíst musí se nutit.

Novotná vybírá housku se šunkou z čokolády ve staniolu z pomerančů z uložených na zimu koupacích čepic a provazových ok houpacích a tenisových sítí vyprošťuje zemi z vlhka pod cukrovím a pod bruslemi; potom chce jít na záchod; kvůli bruslím jsou na dlaždičkách dřevěné rohože v létě pro mužské u stěny žlábek. Novotná říká pojď já ti to ukážu: je tak velká že může mít děti. Je největší ze třídy jednou jim to vypravovala na procházce na nábřeží když se vynadávaly na obrázky ve výkladních skříních. Nepřinesl jí do jídelny čap zatímco maminka vedle v saloně hrála na klavír. Novotná jim všechno vysvětlovala. Ať je radši všechno staré jako v dějepise ať mají děti králové aby měl kdo nastoupit nebo velké silné ženské které to chtějí mít, ježiši, jen ať to nemají holky, ona to vůbec nechce mít. Má to několik hrozných ošklivých jmen ve slinách a někdy se nezdrží a ze zlosti je zamumlají vyplivnou sprostí mužští na ulici.

Novotná jí ukazuje kus bílého zkrváceného plátna, doopravdy je velká, ta není proto nešťastná, teď je jiná než kluci a páni, takhle to je, mohla by se i vdávat kdyby chtěla.

Je špatně vidět žárovka svítí žlutavě bude zašlá od toho ostrého záchodového pachu jak dlouho vydrží taková žárovka? kolik roků vydrží jedna žárovka? za kolik let se Novotná vdá? brzy. U Novotných vědí že se Novotná brzo vdá, když je u nich dětská svačina neprostrou ani ubrus a podávají rozpočtené indiánky z laciné čokolády na voskovaném plátně, pro děti je něco lepšího škoda! vždyť z toho za chvíli vyrostou a Novotná se co nejdříve vdá! Vdá se tak rychle že nebude mít čas chystat si výbavu nebo lásku. Proto ji také její první muž opustí po svatbě najde že si nechystala žádné hezké prádlo že se nestydí za skvrny na něm. Jakáž pomoc! Vždyť se rychle vdá podruhé, je na světě aby byla vdaná, dítě dá k sestře na venkov poněvadž musí přivydělávat sice se nic nevyučila brzo se vdávala nestěžuje si však ví že musí zůstat stále vdaná zastává jako žádná jiná povinnost vdané, již ve škole měla nos ústa a hlavu podobnou pozlaceným a postříbřeným sochám ve výkladu jejich domu z lakovaných širokých pruhů barev zvenčí toho obchodu široký pás na dětském domácím maškarním plesu oblečená za Japonku za chryzantému za růžový květ z lesklého šmolkově modrého pruhu nějaký kus látky jejich šatů snad nebe nad ulicí kudy jde při posledním by se ovšem lesk modré ztrácel víte že ve vzorku a v kuse barva dopadne zase jinak. Novotná si spustila sukně nikdo jiný to neviděl ani oknem do dvou třetin zamalovaným bílou barvou za sklem porostlým ledovými květy a pupenci kaštanů. Tyhle dvě nepíší na zeď a neškrábou po skle. Jdou ven dupou v brnění bruslí mávnou u dveří rukama aby se dostaly na palubu zamrzlé lodi.

Dva kluci zkoušejí jezdit jako paní Králová, paní Králová takové kluky nemá ráda jsou divoši nezpůsobní mohou se zabít překážejí a vrážejí do lidí zlobí se paní Králová že chtějí dělat to co ona nebo se bojí aby jí nepodrazili nohy? Švagr paní Vondráčkové shrabuje sníh, strýček Hausnerové už dávno odešel,

paní Králová je v kole světla uprostřed kluziště, paní s pánem se drží za ruce a rozjíždějí led do sněhového ledového prášku nažloutlého třpytícího se od světla s tmavými barevnými kusy odtrženými

od bruslicích studujících dětských lístků tady je jeden do šatny tma-vočervený a černý,

ať pro ni přijdou a jde domů.

Na dolejší konci kluziště čekají s kabátky a přezůvkami povídají si volají: dávej pozor na tu levou nožičku — už je tady maminka s paní Krejčovou.

Paní Krejčová nemá děti, přišla s maminkou; ani maminka se tu nevyzná; musí jim ukázat kde se odpínají brusle neznají paní Královou nevědí kolik se dává za očištění bruslí říkají ať se nenastydneš jseš nějaká uhřátá to je přece horko ze železných kamen soužení švagrové paní Vondráčkové z jedné strany řeže do zad a zepředu sálá jako mašina při sundávání bruslí sálá do obličeje a zezadu řeže. Jak by tohle všechno mohla maminka s paní Krejčovou znát! Pozor na klíček od bruslí lehce se zapomene ztratí. Po bruslení vždycky trochu bolí nohy a jde se špatně do schodů, kaštanové větve s tmavými poupaty co se dívaly záchodovým oknem rozkládají se volně až k mostnímu zábradlí.

Paní Krejčová nemá děti myslí si že s dětmi se člověk mazlí a kupuje jim bonbony, vede ji do divadelního cukrářství a kupuje jí čokoládovou káču poupě plněné bílým mazlavým krémem čokoládovou káču na stolku za skleněnými dveřmi přes ulici z divadla noha stolku nosí přes divadelní sloupek a mramor cukrářskou zástěru dopoledne plné mísy a podnosy odpoledne bývá odpolední představení přistaví se k němu židle kdyby snad někdo chtěl sníst kousek vybral si na skleněný talířek voní červeným plyšem a žlutou limonádou, začínají se scházet lidi na místa k stání, takový sloupek drží stolek předprodej denní pokladnu schodiště drapérie divadlo. Káču zabalí do papíru v divadle jí dělají sklo v okně vodu v dálce maminka řekla ze zdvořilosti nekupujte jí nic a šla napřed do kavárny aby na ně nečekali. Zrovna dnes když nemá hlad dostane káču a mohla by si dát v kavárně čokoládu.

Paní Krejčová ji vede baví ji to sama nemá děti, všichni sedí u velkého stolu, doktor Braun, pan Krejčí volá á á tady je máme a po hlase hledá její ruce ramena má ve zvyku přitáhnout ji k sobě když ho

vyprovází u nich doma z jídelny vezme ji za ramena a přitiskne ji zezadu k sobě a když sedí jako tady za obě ruce mezi nohy a vždycky se jí ptá na školní úlohy básně není ještě starý nosí narezlý kartáček a žena mu musí každý den dávat čistý límeček vázat kravatu ale na místě kde mívají páni perlu má v uzlu zapáchnutou slepou zřitelnici.

Koule na kulečnicku se válejí v kouři pán si křídí tigo koule a hodiny ťuknou posune se figurka peníze talířky stříbrný podnos máslové těsto opadává mandlové čeká až přijde slečna a, právě si ho koupil pán píše tužkou na útržek papíru musí podnosu podšoupnout korunu padesát dvě koruny.

Doktor Braun ukazuje při úsměvu zuby dvanáct bílých zubů s černými čárkami mezi nimi říkali že si barví knír to by bylo to nejmenší, pokládá žilkovanou ruku na žilkovaný mramor ukáže krásně kroucený manžetový knoflík, odsedá trochu a kříží nohy v tmavých kalhotách s proužkem, druhou ruku připravenou k sáhnutí do náprsní kapsy k vytažení bankovky k spropitnému poroučí si cigarety časopisy zeptá se pana vrchního kolik je hodin nechce se otočit hodiny visí za ním nad hlavou chce aby se vrchní před ním sklonil řekl mu kolik je hodin a sebral minci zvučící na stole; ukazuje všem dvanáct dílků bílých zubů černé čárky jsou asi od kouření.

Doktor Braun chodí s nimi že se rád baví s paní Krejčovou jinak chodíval na plesy na bankety syn studuje práva jeho paní je rozená Želichovská bydlejí v zimě v létě ve vile na stůl prostírají sepraný damaškový ubrus v zahradě není znát že by něco rostlo stále jsou tam dva schody nad nimi stříška a okolo vchodu stále stejně široký a vysoký kus popínavé zelené rostliny.

Paní Krejčová myslí že si zítra dopoledne musí vyprat a přežehlit bílou blůzu služka by ji mohla zkazit. Nenapadne ji ačkoliv listuje v časopise že se bude učit anglicky že bude ráda když jí doktor Braun opatří ze staré známosti místo překladatelky na policejním ředitelství. Kdo by byl pomyslel když měla popelavě blond kadeřavé vlasy a seznámila se na návštěvě u vdané sestry se svým mužem když žili po svatbě několik let v Hořicích v létě dělali výlet na Sněžku kdo by to byl věřil když její muž oslepl a odstěhovali se na penzi do Prahy

kde mohl pan Krejčí chodit na koncerty na operu kde se také líbily její kadeřavé popelavě blond vlasy a mateřské znaménko u horního rtu kdo by byl řekl když k nim chodil doktor Braun na večere, ještě teď tady v kavárně že půjde po dvanácté v noci z policejního ředitelství; překládala červenou tužkou zatržený článek, je pozdě a bydlí až v Nuslích, dají jí sebou strážníka aby se nebála. Právě takový detektivní román vyjde až se to doopravdy stane. Dnes vychází v románové příloze popis jejich života v Hořicích přestěhování do Prahy seznámení s doktorem Braunem právě v dnešním čísle stránky o tom jak sedí v kavárně; paní Krejčová však román v příloze nečte dívá se jen na obrázky. Detektivku nedovede rozluštit: mladá rozvedená paní s kadeřavými popelavě blond vlasy pozdě v noci provázená dvěma policisty; zatím je chudák ráda že to překládání dostala, rozvod byl z její viny, muž se dobře vyznal v zákonech! musela něco hledat nemohla přece čekat na podporu od bratra od sestry! Ani ten román o paní Krejčové v Hořicích, novomanželských, třípokojovém bytu, výletu na Sněžku není pravdivý ačkoliv je již vytištěný na křídovém papíře kolmo k ostatním listům kdo ho chce vystříhávat leží na stole; ani v detektivce není pravda; že není ještě napsaná? uvidíte! bude tištěná na laciném drsném papíře můžete si ji potom svázat ale nestojí to za to nebude tam nic o Hořicích a z rozvodu a ze známosti s doktorem Braunem bude udělaná nejzábavnější část a ta právě byla neštěstím paní Krejčové; má sice popelavě kadeřavé blond vlasy šedomodré oči mateřské znaménko u horního rtu a pozdě v noci ji doprovázejí domů dva policisté (strážník) překládala celou noc červeně zaškrtnutý článek ví se však že je na ten příjem odkázána? rozvod byl z její viny a po smrti jejího muže dostane penzi slečna Pokorná.

Pan Krejčí s ní žil patnáct let a potom ho přece uhnala že si ji vzal z toho je nejlíp vidět jak zestárnul, na první ženu dovedl vyzrálá ta mu alespoň držela šaty v pořádku jen se podívejte na jeho ošoupaný kabát jak se mu třepí kravata, tak je to vždycky, první ženu by usoužil od druhé si dá všechno líbit, pan Krejčí o ní říká že je z dobré rodiny, kdo to má vědět! sloužila za hospodyni a zároveň jí pan Krejčí vymáhá odškodné u firmy s psacími stroji kde byla dlouhá

léta úřednicí něco si ušetřila není na nikom odvislá, seznámila se s panem Krejčím v tramvaji pomohla mu vystoupit a dovedla ho do Národního divadla obyčejně ho vodívala Klárinka (paní Krejčová) tenkrát nemohla pan Krejčí měl lístek na druhý balkon vlastně je to jedno kde sedí když nevidí, dostal lístek od doktora Brauna ten ho zase měl z policejního ředitelství, hráli Carmen.

Slečna Pokorná černovlasá v černých španělských šatech vede pana Krejčího až na sedadlo mezi lidmi se k ní musel ze zadu přitlačit a když ho usazovala na sedadlo přejel jí rukou od ramene až k pasu a slečna Pokorná se soucitně ptala kdo pro něho přijde a dovolila si nabídnouti že dovede pana Krejčího z divadla k tramvaji jaké obtěžování! laskavost! potěšení!

Potom vodila pana Krejčího na procházky pustila dokonce místo aby s ním mohla i dopoledne chodit po úřadech. Když konečně pan Krejčí trafikou dostal byla tam skoro celý den když pan Krejčí měl cizího člověka teprve by koukal zvláště když nevidí jak by ho brali. Pan Krejčí přichází do trafiky odpoledne posílá slečnu Pokornou aby se šla projít takhle to přece nejde, nepřijde za celý den na vzduch i pro oběd si posílá od těch knížek ji budou bolet oči! slečna Pokorná však nestojí o nic jen o vzdělání a rozhovor s panem Krejčím, zanic, proboha, nevzala by ani krejcar všechno dělá pro něho jen z ochoty je jí ho líto že má potíže se ženou co s ní zkusí nestará se o něho hubuje když s ním má jít na procházku dovést ho někam.

Po rozvodu se pan Krejčí přestěhoval do pokoje který mu přenechala sestra slečny Pokorné, slečna Pokorná myslí že prozatím to tak stačí nejlepší by bylo kdyžby dostali ty dva pokoje a kuchyň v domě hned vedle trafiky, ušetřila by se holka slečna Pokorná by mohla odběhnout domů uvařit to by bylo pohodlí, pan Krejčí to jistě prosadí slečna Pokorná by to chtěla jen kvůli němu aby neměl hospodskou stravu. Za patnáct let se byt uvolnil ale už o něj nestáli, k tomu pokoji po sestře si přibrali ještě jeden přes chodbu, doma nevaří, paní to namáhá.

Pan Krejčí se se slečnou Pokornou oženil jako její muž může lépe vymáhat soudně odškodné od firmy s psacími stroji. Zasloužila si

to kvůli jejím příbuzným což kdyby zůstala bez právních nároků na penzi! ještě by ji dostala první žena! za žádnou cenu, jaká by to byla spravedlnost ať má každý co zaslouží.

Kdyby se doma vařilo neušetřila by se služka v trafice se platí jedna síla aby paní přece přišla trochu na vzduch a pan Krejčí musí na ministerstvo na schůze a za záležitostmi majitelů trafik a k tomu běhá k soudu za tím odškodným pan Krejčí jim ukáže potáhne to tak dlouho až vyhraje. V trafice je musí někdo zastat to není zadarmo a přitom pohodlnější a lacinější než kdyby měli služku a vedli domácnost štěstí že paní rozumí účetnictví! u Keršíků vaří dobře domácí obědy nosí domovnice pere jim a uklízí.

Obědy jsou jen pro pana Krejčího paní ta jí jako vrabec vestoje sní kousek u Vošátky aby neztrácela čas, to je ženská! vypravuje pan Krejčí neví že jeho paní sedí v poledne u Myšáka nad šálkem kávy se šlehačkou a talířkem se třemi kousky cukroví (jeden dort) se spropitným za jedenáct korun, oběd pana Krejčího stojí šest padesát.

V cukrárně je v tu hodinu málo lidí paní Krejčová je dobře obsloužena znají ji tady. Rozevře před sebou román z půjčovny vytáhla ho z aktovky kde má přídel pro trafiky. Vysedlé oči paní Krejčové plavou tiše a nerušeně mezi židlemi objíždějí pozlacené zákruty chvilkami pootevře úzké rty narazí na polevu cukroví a zas plove dál mimo zelené krajiny milostné scény opět otevře oválný otvor vsoukne kus cukroví a do kávy padají drobečky z jejích koutků. Naráží svými plochými boky o leštěnou stěnu bufetu chňapá po kouscích cukroví otáčí okolo prázdného stolku naráží na nohavice o kruh výš se prosmykuje loktem opřeným o stolní desku závitem ruky sahající do náprsní kapsy pro výstřížky z novin známku fotografii a dopis, vyplouvá až k povrchu rozvité kravaty, vlasů — akvárium je dnes prázdné v akváriu dnes nic nekvete zato se vznášejí v jeho prázdné vodě sladce naduřelá zrnka a skromná paní Krejčová obědvá.

Onehdy ji někdo viděl v biografu s nějakým mladíkem a také pana Krejčího jak šel do divadla na druhou galerii na místo vyhrazené slepcům. Když je nutně zapotřebí jde s ním sestra jeho paní to není jako dřív, jeho paní se stará o trafiky účetnictví ještěže někdy zaskočí

a pomůže sestra, pan Krejčí většinu času vymáhá na úřadech odškodné úpravu penze spolkové záležitosti. Jeho paní sedí v biografu vedle mladíka černá plochá vždyť se ani pořádně nenaobědvá a oči jí plavou po milostné scéně.

V sedm hodin deset minut se pan Krejčí setkal se slečnou Pokornou v tramvaji jel do Národního divadla ten večer hráli Carmen. V sedm hodin deset minut:

doktor Braun hraje prsty na stole než se rozhodne natáhnout ruku sáhnout do kapsy položit na stůl minci, co se bude dít? ovinuje kouř kolem hlav figurek koulí kolem hodin u stropu. Jak lidi vydrží tak dlouho civět na koule na figurky vyfukovat upíjet ukusovat a posunovat pětiminuty čtvrt hodiny hodiny roky! Pohyb hodin není vidět jen někdy na rohu najednou sebou trhnou. Pro pana Krejčího se ručička rozbíhá s cvaknutím na každé čtvrtce, pro paní Krejčovou se otáčí přebíhá stínem půlky hodin a usíná někde v noci, pro tatínka pro maminku ale jen co tu sedí také odstrkávají odšoupávají pětiminuty pod bílým ciferníkem. Jak se doktor Braun zasměje zarachotí ručička čtvrtkruh dozadu půlkruh dopředu pak se ručičky komíhají dozadu dopředu dozadu dopředu a nakonec se chvějí na jednom místě. Co to je? musí vyvalit hodně oči dávat pozor co se stalo s hodinami co se s nimi stalo straší, nic, jsou na sedmi hodinách deseti minutách, pryč, co je to za divnou hodinu sedm hodin jedenáct minut; smlouvají se že půjdou příští týden do Varieté. V sedm hodin jedenáct minut aby se nepřišlo pozdě! podívejte se na hodiny mezi stoličkou a špičákem doktora Brauna, myslí si že by mohla překážet takhle v pokoji viděl ji když byl u Krejčů na návštěvě, doktor Braun se směje ta maličká by nám tu pomalu usnula, tatínek volá na pomoc vrchního.

Dveře strašného snu se otevřely,

dnes nekřičí aby se všichni vzbudili přišli aby bylo vidět že jsou živí že spali že jsou rozespali ani nemusí jít na záchod,

rozsvítí se v ložnici v jídelně v předsíni, vytrhne se zásuvka páchne šátkem na obklady kusem žlutého nepromokavého plátna

schovaného se starými tatínkovými plesovými rukavicemi ošklivými bonbony proti chrapotu a kamencem na říznutí při holení.

Tohle všechno nepomůže teď je pozdě vytrhněte dítě z postele měli jste si jí všimnout večer. Nesou ji ke světlu do jídelny nepoznává nic kolem sebe vidí že ji berou na klín pod světlo lampy v jídelně vidí že ji chtějí vzpamatovat vynést zachránit odtamtud kde ještě v životě nebyla kde je něco co není na světě něco co je nesmírně větší a zároveň nesmírně menší než její tělo jak jim to má říct?! poznává že se o ni bojí nevědí však o hrozném zloději v domě už jde už je na schodech už je nemůže upozornit už se to na ni valí zvětšuje se aby se ubránila tomu nadlidsky ohromnému není to nic platné vyrůstá a toho ohromného neubývá ještě se toho ani nedotkla, ježiši, až to začne zavalovat zamačkávat, natahuje se rozpíná roste z klína rodičů rozšířila se roztáhla až do stropu, ach, cítí to někde v palci u nohy cítí že se smršťuje do palce u nohy malinká malinká drobounká a přece je všechno ještě drobnější, bože, vždyť se překotí zavalí všechno co je, musí se stát ještě drobnější ještě ještě zmenšovat se všechno ostatní je stále menší menší až svědí svou drobností její ohromnou nohu, zničí všechno kolem sebe všechno kolem zmizí zajde zavaleno jejím tělem, jindy (při hře na pana doktora a na malé děti) svědí pocit chvilku začne být ošklivý může se od něho vstát teď nemůže a trvá trvá nepřechází nepřestává netrne na jednom místě aby tamtudy zase odešel — navaluje se do celého těla s celou ošklivostí

O oo A u (M D)

světlo lampy je ohromná kniha ohromná honem, kde má svoji ruku oči, ježiši, je možná tak veliká kniha natáhnout se vždyť to ani není kniha chvilku to vypadalo jako kniha ze staré kůže starodávná se sponkami velkými řádkami písmeny zahnědlá stářím prachem jediná řádka je větší než všechno co je,

písmenko písmenko ach zase syká na palci u nohy štiplavé písmenko ji chce ošálit aby se neuhýbala nedívala na velkou knihu, schovalo se do rohů jídelny do palce u nohy aby zapomněla na své ruce nohy hlavu,

rozpíná ruce vidí že ji rodiče chtějí udržet teď je ta hrozná velikost alespoň zahnědlá zahnědlá od nábytku,

z kredence se dívají vyřezávané hlavy proč jsou v tuhle hodinu všichni vzhůru?! ať se podívají na hodiny je noc, hlavy mají pracky před sebou hlídají aby se v noci nic zlého nestalo sedí u nohou kredence židlí pohovky u stříbra u skla u porculánu s otevřenou dřevěnou hubou můžete jim tam položit prst do otevřených vysoustruho-
vaných očí,

to bylo štěstí že ji přenesli do jídelny,

už se zapotila už se jí chce spát už má svoje tělo už má vyrážku, podívej se za ušima na prsíčkách, už má spálu, hned ráno zavoláme pana doktora Buršíka, to leknutí,

pan doktor Buršík slíbil že přijde po deváté hodině,

paní Vondráčková se časně ráno dozví že má spálu ale nebude mít o ni strach dobře ví že když se dnes v noci nic nestalo že se vystůně.

Z postele je vidět Lambertovy za fasádou protějšího domu, do bytu by je vyřezávané hlavy nepustily zakously by Gaube, Novotnou, propustí jen pana doktora Buršíka a paní Vondráčkovou do před-síně.

EPILOG

Točím se okolo rohu očuchávám kamení nejraději bych zavyl na hudbu kterou v sobě slyším. Člověk ve mně trhá obojkem slibuji si však že se vrátím tady je to přece nejhezčí.

Běžím podle pohledu na moře chci také mít svůj obraz u moře ukazovat, vidíte, tady jsem já, hledám očuchávám místo kudy bych seběhl až k vodě a zase mohl včas uhnout před vlnou. Ať tě maminka přidrží za ručičku, vyvržený kus moře se houpe zachycený natržený vrtulí třepe se v dětské síťce hýbe se v ní s rostlinami se zvířaty, dívej se, dívej se jak pleská vlní šplechtá a hraje v písku, dobře že tě maminka drží za ruku, je to sice pro děti ale nadouvá se to neвшímá letních šatů čapek kabátků, nadouvá až na dno průhledné, tamhleto druhé dítě se směje vzteká zlobí a za chvíli leží na podlaze červené v šťávě rozmačkané bobulky rybízového koláče a kus vody s nímž si neposlušné dítě chtělo hrát se nadouvá nadouvá, přijde to na člověka najednou v okamžiku se v něm něco obrátí zastaví, nečekaně, a pohled počásí odpoledne všechno leží zvrácené na zemi je po rybízovém koláči výletu po protivném dítěti zůstane nadouvající se hladina.

Tadyhle na lavici o kus dál stará ženská roztrhává prackami housku prsty potaženými hladkou nechlupatou kůží drží si housku u úst

nemůže utrhnout cuká tahá až se jí podaří ucloumat kus žvejká dívá se před sebe hrabe mezi papíry zas cloumá houskou zuby pysky až se kůže krčí do vrásek až padají drobečky, poposedne, to to trvá, nemá co dělat celý čas žere loupe pomeranč banán vyplivuje pecky haraší papíry vítr jí rozfoukává kožešinu za krkem na límci čepeří ozdabu nad čelem na klobouku, mrká víčky dožvejká zahazuje slupku, má ještě mladou ta víc běhá hraje si.

Pojď dál a nezůstávej pořád pozadu!

Pojď sem!

Přestaň očuchávat sedmikrásky neboj se, přistrč čumák k tomuhle kameni, neboj se není studený, obejdi si ho ze všech stran, bojíš se přece jen čerstvých hrobů, obejdi ho několikrát dokola, ta tvá hlava! pokud si nečuchneš jsi pitomý, tady to není v muzeu hlupáku, tady smíš všechno, vykopávky patří k hospodářství není tu turistická tabulka ani červená hedvábná šňůra nedotýkati se. Nenechávej svůj čumák na moři a na slunci nebuď líný a myslí! Mysli na dórský sloup na Řím na Evropu ty blbý cestovateli a umělče nemotej se ochotně kolem kamenů, dobrá, víme že jsi hodný a vzdělaný pes, co chceš říci si myslí všichni ostatní kdo tu byli, co si myslíš je nejasné nepřesné a přítom obyčejné ažaž, nenuť se do toho.

Z tragédie zůstalo několik stupňů na jednom z nich přilípnutá lasturka přilepená na krabičce v níž schovávala Marie Burdová šití. Odkopávají se části základního půdorysu hledají se jednotlivé díly kusy osob nápis který by rozluštil a odstranil dohady rozpory meze-ry. Tady, tady pod stromem na plochem kameni mytém pravidelně vodou a sluncem před hlavními svátky čtu zřetelně:

Marie Burdová

Josef Burda už napolo zarostlé v zemi. Rozpoznávám všechno jasně:

napravo, jak se vejde jsou Martinkovi my jsme však u kostelní zdi, silný bezový keř pomalu roztrhává kameny jeden rok byl kámen obrostlý břečtanem pak ho dal hřbitovní zahradník bez našeho vědomí vytrhat protože prý by všechno dusil takový krásný břečtan! a nad ním rozvíjí strom,

semper maesta tua carmina morte canam
qualia sub densis ramorum concinit umbris,

lastury slov ztrácejí živé osoby prázdní se vymílají setřelé nápisy kameny úlomky tragédie jsou sice zachované kde však má být plný nápis stojí Marie Burdová. Ani to nemohu úplně rozluštit, říká se to, kdo by o tom přemýšlel, tak se to říká a píše.

Kamení na cestě se rozmělnuje v prach usazuje na botě skřípe pohřební průvod nebo jen dojdi mi tam. Kokrhá kohout to prý je křesťanské znamení a tetička Burdová zapisuje do nebeklíče narodil se syn Josef, narodila se dcera Marie, doleji, Marii se narodila dcera. Kohout! Slepice kdákají, panebože, takhle volají a myslí ženské celý den je co dělat a těch starostí.

Takhle by se ti to líbilo! přece jsme se chtěli vrátit, odpočineme si v kavárně a pak se vrátíme k tomu rohu hned u náměstí tam někde to začalo.

Počkej, u výkladu; ty pohledy na rozbouřené moře těžítka skříny násadky vzpomínky pohlednice všelijak se mačkají rozvírají námořníky záchranné pásy dámy v koupacím obleku nočníčky gramofonové desky se protrhávají blekotají slova hudbu růžově bleděmodře červeně zeleně fialově. Tatínek si koupí obyčejné šedivé pro známé jednu také pro sebe. Děti si nehrají v písku snad že je zamračeno, páni a dámy jsou městscky oblečení. Takový klobouk si musím pořídit! Tatínek píše svou adresu na lístek s pohledem na moře z kavárny na mramorovém stolku a na místě srdečného pozdravu nechává prázdné místo. Posílá šedivou budovu s šedivou palmou v popředí palmu uprostřed záhonu obloženou tmavočerveným bleděmodrým a zeleným květinovým vzorem s kloboukem házejícím stín na světlu blůzu u stolku zahradního koncertu s kropicí hadicí ležící přes mokry písek cestičky a vonící v trávníku. Co? Ta palma? zprostředku záhonu zaprášených bot šlápot prášků a uprášených kamínků. Muži Ženy česky německy francouzsky italsky španělsky ledové nápoje světlé kují v bíle natřeném zrcadle. Kde je úleva z prachu a z kamínků? tady přímo mezi palmami Dámy Páni vždycky trochu cizí zastrašující.

Zato v polosvětle soumraku nic nerozptyluje nemate že je kolem cizí město parky přístav pachy. Uvnitř v nároží rozsvítili. (Otevře se nahoře okno a objeví se v něm baletka dříve než seběhne tančit na jeviště?) Z ulice po dvou schodech se jde do malého klubu (circulo) v tu hodinu tam nikdo není: pokoj, rozsvíceno, jistě právě někdo odešel zavřel dveře (jak je to dlouho?) židle jsou červeně sametově potažené na stole ozdobná pokrývka časopisy a na stěně visí obrázek dámy ve vyšívané blůze se světlým letním kloboukem cožpak tady nosily někdy dámy takové klobouky jako v Praze? nosily je v Praze? nenosily je snad jen na tomhle obrázku? maminka se pamatuje že měla takový klobouk každý na ulici se za ním otočil říkali to je Pařížanka, pamatuji se že jsem měla také takový klobouk

šla jsem ho tenkrát kupovat s tatínkem. S kým ho šla kupovat ta dáma na obrázku? s kým? kdy? na jaře, v létě, odpoledne, v knize Pařížanka, na ulici se šedivou budovou

pamatuju se dobře, šli jsme ho kupovat s tatínkem, tatínek proměnil zvláštní peníze a bankovky, dobře se pamatuju kde jsme ho s tatínkem kupovali.

Dámy s podobnými klobouky nápadnějšími a květnatějšími a krásnějšími obličejí než maminka v dražších krámech s cizími penězi a bankovkami stále dělají to na co si maminka vzpomíná stále nosí maminčinu nejkrásnější blůzu a klobouk pamatuju se jak jsme ho s tatínkem kupovali měli jsme k obědu červené víno, tam v té postranní ulici to bylo mnohem lacinější než na nábřeží za sklem se stříbrem mezi drobnými bělostnými vlnkami ubrousků, tam byla láhev vína! započtena do ceny oběda tatínek si dá sardinky salám maminka malé červené ráčky, dětský žaludek s odporem kouše polyká a zajídá chlebem mořskou vůni rozmělnila se v ní i zmrzlina s oplatkou, šedivá čára na obzoru vystupuje z hloubky lodního motoru vydechuje horko třese bílým lakem mosazí čistotou hrozným omastkem a žaludkem, ty dámy také pijí k obědu červené víno jim nevadí, dělají to co maminka vypravuje jdou si něco koupit do obchodu, posadí se u stolku na svačinu, páni za ně platí cizími penězi a bankovkami v krámě a v kavárně na které si maminka vzpomíná všechny mají pohledy

peníze blůzy a klobouky na které se pamatuje, dopoledne, pamatuju se dobře na tu ulici i na ten krám a tady je také určitě jedno z těch míst na něž se pamatuje vzpomíná zapomněla jméno té ulice ale pamatuju se docela jasně na tu blůzu co jsem měla na sobě a na ten klobouk jak jsme ho s tatínkem kupovali, kdo dělá motovítko úmře, kdo zabije černou krávu neúmře, to vyprávěla přece tetička Burdová to má maminka od ní a pamatuje se jak šli s tatínkem kupovat ten klobouk tatínek vytahoval z náprsní kapsy cizí bankovky jinak celý život pracoval seděl u oběda u večere, spal po obědě četl noviny, měl dva bratry byl jednou mladý svobodný to měl na fotografii jiný knír stál u židle s vyřezávanými hlavami podobnými těm v jídelně

židle s červeným potahem jsou rozestavené,

ať se rozřeší ta záhada ať obživne ať vstoupí některá z těch dam v blůze v klobouku ať si sedne odloží rukavičky přihladí si vlasy podívá se do zrcadla a řekne

neví že se na ni dívámě není to ani v knize ani v divadle

vstoupí elegantní pán není tu obchod s klobouky nevytáhne cizí peníze bankovky promluví dozvíme se jak to bylo tenkrát celý den celý den z něhož si maminka pamatuje jen jak šli kupovat s tatínkem klobouk šli na oběd pili červené víno seděli v kavárně psali pohlednice. Ať se dozvíme ostatní, neodejdeme z toho rohu pokud se všechno nedozvíme.

Židle zůstávají prázdné lampa předělaná z plynu na elektriku svítí, až přijde musí si přece sednout na vyřezávané křeslo potažené červeným sametem sedne si i kdyby měla za chvíli vstát jednak při některých slovech ale to ostatní dál

uklízelo se parkety byly nedávno natřeny voskem, u nás, maminka se musí pamatovat, nesčíslněkrát,

něco měla v ruce nenesla přece balíček myslela na to že by jí překážel ale někdy náhodou při odchodu v rozrušení buď zapomněla nebo je jí nepříjemné sbírat věci po stole nic tady neleží,

já si vzpomínám na nějaké dlaždičky kroucené železné závitky stálozelené rostliny maminka se na víc nepamatuje pokoj zůstává prázdný pojd, nemůžem tu přece zůstat stát!

VLASTNÍ ŽIVOTOPIS JOSEFÍNY RYKROVÉ

*Narozen ve zlaté
stověžaté Praze...
Václav Šolc, 1899*

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

I.

Otázka paměti

„První vzpomínka“, tak se vždy začíná. Dívám se na plynovou punčošku. Vidím její strukturu, možná že je to, asi, snad, odraz pozdější doby, protože ta představa souvisí s obrazem punčošky, která se rozsypává, a ten vjem je možný pouze jindy, později, protože v ten okamžik, na který „vzpomínám“, svítí, není rozsypána v křídové běli v denním světle. Lampa nad stolem jídelny (vjem nesčíslných pozdějších vjemů) svítí, ale já vidím punčošku z *horizontální* polohy, což je vyloučeno později. Narodila jsem se v lednu, což připouští možnost, že mě „rozbalovali“ pod lampou častěji (akumulace vjemů). Ale v žádném případě to nemohlo být později než v prvním půlroce, nemohlo? Nevidím nic než punčošku a postavu (dvě?) u mých nohou. Osvětlení jako bývá v impresionistických interiérech, žlutavě hnědé. Musím být tak malá, že mohu ležet na stole. Vidím rozsvícenou plynovou punčošku, přímo nade mnou. Byla jsem nemocná? To až jednou mnohem později, když jsem seděla na matčině klíně, u téhož stolu, pod touž lampou, nebo jí velmi podobnou, ale ta již byla elektrická. Lampa měla stínidlo, ale to měly všechny lampy v naší jídelně. Byla jsem ve věku fotografie, kterou otec nosil celý život v náprsní tobolce (tam bylo také přesné datum, měsíc, dva a půl?): ošklivé nemluvně, nahé, na bříšku (s nějakým čepcem), na bílé kožešině. Na druhé straně, v koženém rámečku byla fotografie krasavice, mé

matky. V jakémsi kroji z dob madame Sans-Gêne, pravděpodobně z maškarního plesu. Okouzila mého otce na první pohled v Národním divadle, kde měli Horovi předplacení. Třetí čtvrtku. Jak by bylo krásné, kdyby existovaly archivy předplatitelů Národního divadla. Věděli bychom, které hry se ten rok hrály, kdo měl předplacení, a tak bychom měli přesnou dokumentaci milostných vztahů.

U porodu, prvního a posledního, který se zdařil, byl profesor Rubeska. Prý řekl „fešná žába!“. Ale to je „vzpomínka“ druhých, ne-já.

Schodiště *toho* nárožního domu na Harrachově náměstí mělo a jistě má ještě dnes žulové schody. Někdo, ne moje matka, mě nese, zastavuje se před dvěma prvního poschodí (Herrenstock); buržoazní kulturu nemáme prostudovánu, jen její sociologii. U Němců, třeba u Manna, je to lepší. Dveře se otevírají a osoba, která mě nese, řekne něco ošklivého. Nevím co, snad že jsem se počurala. Ale živě se pamatuji na pocit studu. Freud má v mnohém pravdu.

Byt Horových je přednostně zastoupen v mých „prvních vzpomínkách“. Náš, někde v horním poschodí, je plný světla, ale to je vše. Byt Horových vidím „jasně“. Tmavou kuchyň do dvora, kudy se vcházelo do jídelny, obývacího pokoje, ložnice (matčiny sester). Stůl uprostřed, mezi okny těžký poschodový psací stůl, napravo pohovka, potažená „vikslajvantem“, častým používáním popraskaným. Vedle byla viktoriánská ložnice Horových. Zнала jsem rozestlané postele, otevřená okna a ranní jas. Pak jídelna, používaná jen při slavnostních příležitostech. Pak salon, o němž píše ve svých sešitech Josefína Rykrová. A přes chodbu, se zvláštním vchodem, pokoj Bohumila, matčina bratra. Pod okny dokulata ostříhané akáty Harrachova náměstí.

Dospělí sedí u stolu obývacího pokoje, je večer, svítí se a já sedím pod stolem, musím být tedy hodně malá. Souvisí to s mytím? Koupelna? Určité napětí. Koho se týká nebo čeho, nevím.

V jídelně, tak podobné naší, tety Mildové, matčiny sestry Josefíny (tomu se říká sloh), jenže se o tom učí jinak, jsem sama, jen s babičkou. Obdivuji cukrově bílou holubici, s modrou páskou na krku (viz Picassovo děvčátko s holubicí v rukou, s pestrým balonem u nohou).

„Babičko, ta holubička je taková čistoučká!“ ta slova nejsou moje vzpomínka, ale rodinná vzpomínka, i babiččin výrok: to dítě pro rozum nevyroste, ale na „obraz“, na holubici si dobře „vzpomínám“. Nakonec byla v našem porculánu od prababičky Burdové. Nebo se to všechno stalo u tety Mildové? Vzpomínka zakotvená v paměti není nikdy jednoznačná, je vytvořena z mnoha výběrových zážitků. Venku na Harrachově náměstí drnčí tramvaje, valníky, halas slunečního rána. Uklízí se?

Nepamatuji se, že bych si byla kdy hrála, že bych měla hračky (jistě jsem něco měla). Měla jsem zálibu v balonech a větrníčkách, jaké se za krásných jarních dnů prodávaly na nárožích, u Stromovky, kam chodily slečny Horovy, Klenkovy, z Vlastimilu. Nerozumím, proč děti mají rády knížky pro děti. Pamatuji se, že jsem u stolu obývacího pokoje, u Horů, omalovávala ilustrace biblických příběhů, zvláště nalezení Mojžíše dcerou faraona se mně líbilo: pamatuji se, jak se rozpouštěla s drobnými bublinkami stříbrná a jak krásná byla fialová. Rákosí a v něm uvázlá ošátka. A pak ještě hrozen vína ze země Kanaán, který nesli dva muži. Vodové barvičky. Pamatuji se však jen na tu stříbrnou (zlatou) a fialovou.

V kuchyni, do dvora, na pavlač, pod oknem stál proutěný kufr (služebné?). Jeden prut víka se uvolnil a Josefína se o něj škrábla (neměla kalhotky?). Řvala. Jaký začátek deflorace! bylo to asi pouhé škrábnutí. Myslím, že Freud by to označil jako anální zkušenost. Pamatuji si také na záchod v přilehlé chodbě. Freud má pravdu, „první vzpomínky“ nejsou vzpomínky, ale signály v *labyrintu paměti*. Kde všichni hrdinové zabloudili, jen Theseus unikl, protože byl bůh a protože ho Ariadna milovala. Všechno to se událo (škrábnutí) před mým šestým, sedmým rokem, než jsme se odstěhovali (nakrátko) na Vinohrady, do domu, který vystavěl můj otec. Vzpomínám i na to, co vzniklo v bludišti představ, co jsem tehdy snad ani nevnímala, třebaš na mříži na nábreží, schody na Kampu. Jen zřídkka je původní „vzpomínka“ jedinečná, „nezkažená“ interpretací, neopakovatelná. Třebaš ten řev na proutěném kufru v kuchyni. Nikdo při tom není, nic nevidím, ačkoli tam někdo musel být, pamatuji se jen jasně (?)

na ten exteriér. Mnoho je navozováno retrospektivou, pozdějšími vzpomínkami. Pokládám za autentickou „první vzpomínku“ na plynovou punčošku, kde rozhoduje ta horizontální poloha. Nebo má Minotaurův labyrint svůj mechanismus? Z toho „předškolního věku“, z toho vchodu do labyrintu je ještě jedna freudovská vzpomínka. Ležím na pohovce vedle matky. Jsem tak malá, že jí nepřekážím v odpolední siestě. Má na sobě červený župan (kartounový) s drobným vzorkem. V tom se nemýlím.

Z té doby jsou dvě moje fotografie od strýčka oslavanského. Na jedné sedím v křesle (nohy mně sahají právě na okraj) s trochu trpkým úsměvem (na toho ptáčka), špičky lakových střevíčků k sobě obrácených. A ta druhá s vážným pohledem. Jeden z milenců Josefíny Rykové řekl: Ein lebender Velázquez. Tak nějak to bylo. Ale nepamatuje se na žádné hračky, radosti, pozitky, smutky a podobně. Pamatuje se jen, že byla obklopena lidmi a věcmi. Tvrdili, že ve dvou letech říkala r a ř. Otec napsal na fotografii 2 1/2 roku.

Paměť místní

Divadelní ulice.

Okno jde na dvůr, na dvory bloku, vyhlídka je z kuchyně a v zimě je vidět na zajíce na balkonech. Zahrady s altánky, zahradu s květinovým kolem a „krejčárkovou růží“ uprostřed (viz *První písmena* M. Součkové), se zeleninovými políčky u frontální zdi jako v Trojském zámku. Tam Josefína viděla poprvé ten zázrak, div, povytaženou ředkvičku, okamžik, kdy se povytáhne ze země a místo očekávané nádhery se objeví jen červený ocásek. To je div. Když jsem vidala kytičky ředkviček na nárožích, na jaře, v krásném podvečeru, připomínajícím večeri, nikdy mě neomrzela ten motiv ani opakováním nezveřejnělý, i když ve válkách a v cizině neviděný, a neztracený.

V tom domě se narodil můj bratr Antonín. Poslali mě k Horovům, k Mildovům? tenkrát se děti ještě rodily doma. Ze všeho zbylo krásné jarní odpoledne. Josefína jela s matkou, v kočáře, na Vinohradský hřbitov. Měla v ruce věneček pomněnek, který dopoledne

ležel na hlubokém talíři na kuchyňském stole mezi zeleninou, kterou přinesli z Vinohradské tržnice, byla blízko. Pamatuji se na vůni celeru, ze zahrádky (myslím), ano, myslím, že ta byla ze zahrádky, z jednoho z políček zahrádky. Na tom kuchyňském stole, který se s námi stěhoval z Prahy III do Prahy-Vinohrad a do Prahy II. Ten stůl, ta deska stolu leccos pamatovaly, prózu, drama, poezii. Ale mlčela, až jsme ji (já) opustili. Ti lidé, co ji používají, nic netuší. Tam stál talíř s věnečkem pomněnek (v té době se ještě dělaly věnečky s kočičkami, stejně umné jako s pomněnkami). Ale jejich jehličí bylo ještě zimní, to jen věneček s pomněnkami byl podložený jehličím, mladým, vonícím vůní, která mě vzrušovala a nikdy vzrušovat nepřestala. Každé jaro se opakovala.

Kombinační síla paměti

Pomněnky vatavské, z hrobu posledního Čecha. V Kamenici, když Josefína byla „jako slon“ na výletu s Olgou a jejím milencem. Byla jejich rozkoš tak krásná jako ta vůně vypučelého mladého jehličí? I letos, roku 1980, v Soldiers Field Park. Jako to dopoledne v Divadelní ulici, v kuchyni. A odpoledne jízda kočářem na Vinohradský hřbitov, kde matka položila věneček, na kříž (jak se to dělává)? v mé paměti je jen černý kříž, bílé písmo (jak brzy se smazává). Antonín Souček. Číst jsem neuměla, jak tedy? A vidím to, bílé na černém. V temnu labyrintu paměti. V řeckém mýtu to bylo klubko Ariadny a její osud rozřešil Dionýsos svou bezprostředností. Pro Ariadnu skončily útrapy lásky, na skále tváří tvář širému moři a začala žít bez hrozby labyrintu.

Antonín Souček, bratr nikdy nespátřený, a přece v hrobě. Nikdy nezhrěšil, to chápe Josefína teprve dnes. „Andělíčku, můj strážníčku“, nic z věrouky. Císař Konstantin byl pokřtěn na smrtelném loži, aby měl zaručeno spasení. Tenkrát (zdá se) Josefína ztotožňovala bratrův křest s vlastním, logicky i podle vyprávění matčina. Z vlastního křtu jsem *viděla* (po matčině smrti) povijan, nádherný, který ani po desetiletích neztratil krásu bruselských krajek a růžového

grogrénu. V tu chvíli u křtitelnice. Jak krásné jsou vody v zátočině v kamenech vyhloubené křtitelnice!

V tu chvíli u křtitelnice v kostele Panny Marie Vítězné. V nádehe a lidské důstojnosti. A můžete se podívat do matriky. Kmotry Josefína Horová, Marie Mildová, Božena Horová Dominae. Sponsus, sponsa, legitima. Byl to zimní den, 24. leden. V retrospektivě, v perspektivě (jíž se vyznačuje každé umělecké dílo), Claudel, nebyl ani první, ani poslední, kdo tudy prošel. Minuli jsme se také v Bostonu. Marně jsem hledala, pomůže-li mně z labyrintu. Mon baptême. Nevinnost je bez paměti.

Když jsem roku 1945/46 šla k Frejkovi, který tenkrát měl kancelář v našem bývalém bytě v Divadelní ulici, rozpoznala jsem všechno, ale o nic jasněji než v paměti. Snad kdybych tam byla sama a delší dobu, poznala bych místo labyrintu. Ani nevím, v kterém pokoji (předělaná kuchyň?) Frejka úřadoval. Lépe jsem si pamatovala naši primu, sekundu, tercií? ve Vojtěšské ulici, tam jsme také měly šatnu předělanou na kuchyň, byl tam ještě sporák, o který si Augustina urazila kus zubu. Nesla jsem Frejkovi svou hru 17. listopadu. Cítila jsem, že to má slabiny. V Národním divadle řekli přímo: „Paní Součková, přece byste nechtěla.“ Frejka byl ochoten upravit to, pro to téma. Snad to někde ještě mám. Byl tam chór ženských z ulic, studenti ve vězení. Jeden z nich byl skutečný, podle vyprávění Blanky, syn její přítelkyně, statkářky z Moravy, dcery po venkovském lékaři, pěstovala koně. Potom Frejka z Vinohrad odešel. Dnešní „paměti“, víte, jaké jsou (jaké mohou být), třebaš Peškovy, o Frejkově sebevraždě nemluví ani slovem. Kde jsou ty idylické doby sebevraždy Wertherovy? Dnes se o tom nemluví, nepíše. Náraz v labyrintu. Kus vykopávky labyrintu. Náš arkýř se díval na zadní vchod do divadla. Také jsem tudy prošla. Tím jeho zákrutem. Zmizel krám paní Brožové — ten holič vedle?

Oba Mildovi zemřeli (ale to už jsem byla ve Švýcarech, v době, kdy jsem mohla vzpomínat). Jen kostel sv. Ludmily byl (zdá se ve vzpomínce) nezměněný, v slunci stál jako v tehdejší letní den (paměti) a císař František Josef v helmě s překrásným bílým chocholem, který povíval (jako na všech podobných chocholech) ve vánku. Hlavy států

jako Carter nebo Brežněv nemohou se ani přiblížit tomu nádhernému zjevu. Je třeba umělce jako Velázquez, aby taková nádhera byla zachována lidské paměti. Nebylo mně plných sedm let, byla jsem družička, s košíčkem plným pivoňkových lístků. Ale možná že to bylo o Božím těle. Ten košíček mám v paměti. Malíři, renesanční, takové košíčky dávali do rukou paní, dětí.

Paměť chronologická

Proto se zakládají archivy. Nahlédněte do labyrintu paměti. Jen ten zápis z fary u Panny Marie Vítězné, de Victoria. Mácha, Karel Hynek je tam také.

Matka vypravovala, jak jsem řvala a lehla si na nástupišti nádraží císaře Františka Josefa, je ten matčin film němý, vidím jen lokomotivu (*asi poprvé*) a paní oblečenou jako na fotografii, na kterékoli cizí fotografii, ve skupině pánů a je to doplněno mnohem pozdějším vyprávěním matčiny, jak jí to bylo trapné, mezi jejími ctiteli, ano, to slovo použila, používala. Je to vzpomínka matčina. To vše spadá, chronologicky, do doby mezi Prahou III a Vinohrady, někdy do roku 1906/1907, kdy jsme se stěhovali do Podskalské, kde také končí chronologie nel mezzo del cammin.

Paměť místa

Pseudomoderní činžák, jak je stavěl můj otec; arkýř v prvním, v druhém poschodí. Směrem dolů, za krámem paní Brožové, blondýny, nejvíc je vidáte v dobrém kosmetickém krámu, za rohem bydlí Mildovi a tam je jelen na koberečku, zavěšeném nad pohovkou — to vidím jasně, tu ostrou zeleň lesa a hnědou jelena. Jídelna jako u Horů (byly sestry). A teta Mildová mi ušila bleděmodrou barchetovou spodničku, kroužkovanou, to modré kroužkování mě dodnes naplňuje něhou. Zdá se mi, že jsem ji nikdy nenosila, protože matka rozhodla, že je to nevkusné. Strojila mě z dětské konfekce na Příkopech. Na ten obchod se pamatuji, pamatuji. Na jeho majetnici, blond, Židovku,

vidím tu tvář jasně před sebou, a když i dnes potkám takový typ, myslím na ni. Krám byl zbytek z dob, kdy Příkopy nebyla ještě velkoměstská třída, přízemní domek s dvorem a výklady na chodník, asi později přistavěné, z dob, jak vidáte na dokumentárních fotografiích staré Prahy. Asi tam bývaly stáje, teď tam byla dětská konfekce. Nalevo vysoký čínžák, s reklamou na obnažené boční zdi. Velkoměsto devatenáctého století, v domě byl obchod pánský, kde se před příchodem Knížete a Bárty oblékaly nejvyšší vrstvy, snad šlechta. Matka asi prohlásila: někomu spodničku od tety Mildové, někomu to dáme. K bytu na Vinohradech, k zadnímu pokoji patřila také *Motyzul*, má panna (na portrétu je jiná). Kdo jí dal to jméno? Co je to hrát si?

Na Vinohradech, z Divadelní ulice jsem chodila do francouzské školy k Mme Regamé. Bylo to nedaleko, směrem nahoru, za kostelem sv. Ludmily. Nevím, zda jsem se naučila francouzsky, ale ještě dnes umím: Mon Dieu, que puis je faire, je suis si petit, si petit — správně vysloveno: mon dije, ke pyže fér, žesvi si pety, si pety. Zlomila jsem si tam palec levé ruky (ještě dnes mě bolí při špatném počasí). Matka mě zavedla do Všeobecné nemocnice, k jejímu známému doktorovi z mládí, z milevských dob. Na jeho jméno si dnes nemohu už vzpomenout, ale znala jsem, zůstalo tam někde v labyrintu. Myslím, že měl vousy, knír. Pak jsem tam chodila s matkou na masáže (asi tam byl internista) a stála u umývadla (doma jsme měli tenkrát jen ložnicovou soupravu, umývadlo s konví a umývadlo ve stěně jen v kuchyni). Pokoj byl plný světla, obrácený na jih (logika), a když znáte svou čtvrť. První obvaz se mně zdál veliký, palec byl podložený tenkým prkýnkem a obvázaný. V prvním vzrušení (ne mým) mě nechali spát v šatech, protože nešly přetáhnout přes obvaz. Nikoho nenapadlo, že mohli rukáv rozstříhnout. Pan doktor šířil kolem sebe nemocniční karbolovou vůni, autoritu, před níž se skláněla i moje matka (i když to byl jeden ze skupiny milevských nápadníků). Jeho jméno vím, protože to bylo důležité v matčině vyprávění. A tak i pro mě pan doktor vyzařoval mužskou autoritu.

Setrvačnost paměti

Poprvé, zdá se mi, vykračuji ze své lhostejnosti vnímání. Vnímám doktora jako skutečného svědka příběhu matčina. Je to první mladý muž, s nímž se setkávám, první vjem mladého muže, i když matčiny minulosti a mé přítomnosti (dětské). Svědka let (matčiných). Freud má pravdu: zážitek z dětství. Setrvačnost, její mechanismus. Na Karlově náměstí jsme se scházely s E., chodila do nemocnice za dr. (kdybych chtěla, snad bych si vzpomněla na doktora, který léčil mého otce). Pamatuji se na jméno dr. Syllaby, kterého jsem nikdy neviděla, byl totiž jeho asistent (paměť opakovaná z vnějšího světa, společnosti). Viděla jsem tam pacienta dra. Kamila Hennera, kterého nechal lézt po zemi čekárny jen v košili, takže mu bylo vidět přirození (neurologie). Dr., který to viděl, se rozhořčil. V té době už jsem měla milence. Byla jsem tam za Albou, když si spálila ruku (omdlela nad plotnou), za dr. W. Ale to jsou vše normální asociace, tzv. vzpomínky. Jen ta „první“, před sedmým rokem, je původní „vzpomínka“. Pan doktor se dotýká mého těla, představa ozářená světlem, odhalující kus tajemství architekta labyrintu.

Zákruty labyrintu

V rozporu s běžnými „prvními vzpomínkami“ musím dodat, že nejsou vůbec v citovém vztahu k otci, k matce, k Horovům. Nemám žádné takzvané „citové“ vzpomínky, vztahy, jen vědomí, že události a vztahy jsou jednou provždy neměnnou součástí života. Lidi na ulici, i takoví, kdo přišli do mé blízkosti — pokladní v krámě u Kulíků, která mně dala několikastránkovou (tak asi čtyř-) pohádku, neuměla jsem ještě číst (nový symbol?), ale živě se pamatuji na rudý okraj a obrázek jakési „princezny“, hradu?, nepamatuji se, je to rozmazané, jen ten červený okraj, rámeček, je zcela jasný. To vše byl svět „non ego“, kategorie lidí, vnější obraz, jak se jeví. Byla jsem lhostejná k existenci otce, matky, k sobě samé. Pravda, řvala jsem, když jsem se škrábla, ale to byl reflex fyziologický, a ne mentální. Prý, říkám prý a zdá se mi, že to je pravda, jsem jednou křičela ze sna, a když mě vzbudili

a ptali se mě, co se mi zdálo, řekla jsem (pamatuji se na tu scénu?): zdálo se mi, že jste umřeli. Smáli se a řekli něco jako: my ještě dlouho neumřem, a moje slova: *nepláču proto, že jste umřeli, ale proto, z čeho budu živa*. Oni stále veselí, nezaražení mým nedostatkem lásky, mě těšili: necháme ti peníze, abys mohla být živa. Není-li tohle klíčová vzpomínka, pak nevím, co je. Nepoukazuje na to, čemu můj muž říkal „nelida“, ale k mému zaujetí smrtí, od pohřbu mé babičky. Tenkrát ještě nebyla mrtvá. Její smrt mou myšlenku fixovala.

continuu

KOMENTÁŘ

I/

„letní vítr v červnu, v neděli / obrací na rub listy lipoví / pohybem, světlý letních nedělí / jímž čechrá, hladí trávy v poříčí / Hudsonu, Labe, Sienu, Vltavy,“ píše Milada Součková v bezejmenné básni, dedikované zesnulému manželovi Zdenku Rykroví, ze sbírky *Gradus ad Parnassum* (1957; oddíl Ex Ponto). Báseň je mimo jiné dokladem vstřebání zkušenosti exilu — jež obsáhla větší část autorčina dospělého života — a jejího souřadného propojení s domácími kořeny do jednotné umělecké vize a celistvého místopisu světa. Osou této vize je vzpomínání — paměť putující přes oceán zpět do dětství a dospívání. Ohledávání, či benjaminovské vykopávání, paměti však není u Součkové motivováno prostě autobiograficky. Souvisí s budováním vlastního díla jako modernistického archivu, s úsilím o uchování možností mizejícího světa ve vlastní přítomnosti a člověka-spisovatele ve slově a v řeči, v soše (v muzeu), v kameni. K obrazu vložení sebe sama do kamene se Součková vrací v dopisu Jindřichu Chalupeckému z roku 1947: „Já to v sobě cítím, že bych teď dovedla psát, ale čas na to nemám, totiž na něco většího; dát se do takového kusu kamene, to by bylo něco. A já jen chodím okolo takové skály a přemýšlím, jak by to bylo úžasné, kdybych měla dělníky, kteří by mně kus toho kamene vylámali, a já bych se do něj mohla dát.“ (Dopisy Milady Součkové jsou citovány podle vydání v souboru *Élenty*.) Nejedná se však o žádnou líbivou „hlavu umělce“, ale o vědomé a soustavné vytváření pevných (kamenných) základů vlastního díla: „Nemám vůbec osobní tvář, jsem jen nositelem určité myšlenky, směru, úsilí“ (*Hlava umělce*).

V roce 1946, dva roky předtím, než se její dočasný pobyt v New Yorku změnil v definitivní, si v dopise Jindřichu Chaloupeckému povzdechne: „Dovolené, abych si ‚vyčila‘ své ubohé spisovatelské srdce: Jakobson tady bude o mně přednášet na Columbií, a ať už právem nebo neprávem, říká, že jsem teď jediná žijící spisovatelka čsl., takový vůl to přece není, aby něco z toho nebyla pravda. Američani, kteří zatím nejsou nijak zapálení pro avantgardní umění, poslali Gertrudu Stein, aby ‚přednášela‘ vojákům v Erfurtu. Ale já jsem pro čsl. literaturu příliš ‚exkluzivní‘; je to lež a podvod, který na mně páchají všichni ti oportunisté, prolhaní, pro které Picasso není ‚exkluzivní‘ [...]. Co Vám to budu povídat.“ Čtenářské a kritické nepochopení, skrývané nejčastěji za sousloví „literární experiment“, provázelo Součkovou od prvních publikací. V kontextu české meziválečné avantgardy svou vědomou odlišností působila jako zjevení, stojící zcela mimo dobové proudy. Dlouhodobý pobyt v exilu navíc zapříčinil autorčino vymazání z oficiálních dějin české literatury a mimo kánon moderní české literatury se nachází dodnes, byť podle všeho je jeho nejvýznamnější představitelkou. Osudem Milady Součkové se stalo *vydělení*, jak to stvrzuje poslední verš básně *Strž*, nalezené v nemocničním pokoji po její smrti: „jinak než já žiji / moderní autoři“ (*Sešity Josefíny Rykové*).

Milada Součková (24. ledna 1899 – 1. února 1983) pocházela z dobře situované pražské měšťanské rodiny. Doba před první světovou válkou pro ni byla nejenom časem dětství, ale i obdobím idylly, ke kterému se ve svém díle soustavně vracela. Měšťanské hodnoty, zvyky, svět velkoměsta, atmosféra pražských činžovních domů (její otec byl stavební podnikatel) s jejich reliéfy, odkazujícími k antické mytologii, se staly významnou součástí autorčiny imaginace. Jako studentka Minervy, prvního dívčího gymnázia založeného Eliškou Krásnohorskou, získala vynikající klasické vzdělání a jazykovou vybavenost. Navazující přírodovědná studia zakončila ve školním roce 1923/1924 disertační prací *O duševním životě rostlin* (prací oponoval Emanuel Rádl), jež se bohužel nedochovala.

Rokem narození patří Součková ke generaci české avantgardy, avšak společně s manželem, výtvarníkem Zdenkem Rykem (1900–1940, sňatek 1930), stáli spíše mimo hlavní umělecké proudy. Vstup Součkové do literatury, novela *První písmena* (1934), je do jisté míry polemikou s poetismem a rodícím se československým surrealismem, zejména ve svém důrazu na vztah dějin epochy a subjektu. Autobiografické fazety sdílí se „studentským románem“ *Amor a Psyché* (1937), v němž jsou prožitky mladých dívek, jejich každodennost uvedeny do souvislosti s antickým mýtem. V odvážném výzkumu

fikce, odhalujícím literaturu jako umělý systém, je předjata poetika nového románu. Soustavně reflektovaná aktivita psaní, relativizace času, významná úloha alegorických a mytických motivů a zejména antipsychologické pojetí postav, označených pouze iniciálami a rozlišených indexy, předznamenávají psaní Alaina Robbe-Grilleta (ženská postava označená iniciálou A se objeví o necelých dvacet let později v jeho románu *Žárlivost*).

V předvečer druhé světové války vznikají tři texty, motivicky i tematicky úzce propojené: básnická próza *Kaladý, aneb: útočiště řeči* (1938, soukromý tisk), dlouhá báseň *Mluvící pásmo* (1939, soukromý tisk) a literární deník *Svědectví* (otištěn až 1998 ve třetím svazku Díla Milady Součkové), historicky i biograficky ukotvující obrazy obou básnických skladeb. V *Kaladý*, elegii za zanikající mateřštinu, Součková píše: „Neukrývejte se do kamení. Vylámou vás z lomu, vystavějí z vás věž a rozpadnete se v hromadu šterku, kterou si lidé z okolí rozeberou na podezdívky domků.“ Ruina sama o sobě vzdoruje zániku, svým významem je pokračováním zaniklého, jeho posmrtným životem. Za zříceninu určenou k uchování mateřštiny je v básni příznačně označeno jméno „Kaladý“, lidové pojmenování vesnice Koloděje nedaleko Bechyně. Ve jménu pokračuje život češtiny i poválečný život moderny tak, jak ho ve třicátých letech zosobňovala Součková, tedy jako záznam jedné epochy a života člověka.

Druhá světová válka dolehla na Součkovou bezprostředně a osobně — její manžel Zdenek Rykr v lednu 1940 spáchal sebevraždu. Umělecky však pro ni byla protektorátní léta neúspěšnějším a neplodnějším obdobím, kdy si jako spisovatelka získala respekt čtenářů i kritiky. Jak píše Jindřichu Chalupeckému v červenci 1969: „nemyslete si, že si stěžuji, ale to je fakt, že kromě Vás se ke mně čl. lit. chovala macešsky ve všech obdobích, s výjimkou německé okupace. To jsem mohla tisknout a byla jsem spisovatel.“ Ve dvojrománu *Od-kaz — Zakladatelé* (1940) nabídne obrazy zrodu české měšťanské společnosti, jejího vzestupu, rozletu a předzvěsti pádu. Vztah místa a paměti je znovu aktualizován ve stylových variacích básnické sbírky *Žlutý soumrak* (1942) a povídkového souboru *Škola povídek* (1943; za knihu získala cenu nakladatelství Melantrich), ale především v románu *Neznámý člověk* (dokončen 1943, publikován 1962), v němž autorka průzkum paměti situuje do klíčových okamžiků moderních dějin. Časový úsek od prusko-rakouské války 1866 po Filozofický kongres v Praze 1934 je sledován z perspektivy „neznámého“ pozorovatele a jeho každodenního světa. Následovaly další texty, román *Bel canto* (1944) o (ne)úspěchu operní zpěvačky a román ve formě esejů, přesněji

románová poetika *Hlava umělce* (1946), osvětlující vztah Součkové k moderní literatuře a k vlastnímu psaní. V nedávno objeveném rukopisu ze čtyřicátých let se dochovala hlavní část této práce.

Od roku 1946 působila Součková jako kulturní přidělenec Československého velvyslanectví v New Yorku. V dubnu 1948 se veřejně vyslovila proti komunistickému puči a vystoupila z diplomatických služeb. Její knihovna, obrazy a rukopisy zůstaly v Praze. Odsouzena za svůj odchod pražskými přáteli, vstoupila do existenční i tvůrčí samoty exilu. Zkušenost s přijetím cizího jazyka za nový tvůrčí nástroj se u jednotlivých autorů liší, Miladu Součkovou americký exil uvedl i do osamění lingvistického — v angličtině nadále psala výhradně odborné texty, nikoliv umělecké. Neopustilo ji však vědomí významu vlastního díla, přesněji jeho role ve vývoji české literatury. Když se na počátku padesátých let Petr Den rozhoduje k vydávání nového časopisu českých exulantů a nepočítá pro jeho první číslo s jejím zastoupením, píše mu: „to není ješitnost, když jsem se dověděla, že v prvním čísle nového časopisu snad budu musit ustoupit mnohým jiným spisovatelům a kulturním pracovníkům. Co se ozvalo, je má zodpovědnost k mojí vlastní práci, k tomu, co jsem v české literatuře udělala a za čím jsem stála, a k těm, kdo stáli za mou prací (bylo jich málo, ale nebyli ti nejhorší). Když mě v emigraci přehlíží politikové a kulturní pracovníci v rádiu apod., musím mlčet, ale abych ustoupila dobrovolně do druhé garnitury jako spisovatel, to by mi bylo zatěžko. Rozumějte mi prosím dobře, nechci v prvním čísle vytisknout román ani pokračovat s ním v dalších číslech, nejedná se vůbec, opakují, o primadonské pocity, věc je zcela zásadní a objektivně viděna; mimoto rozeznávám dobře subjektivní sebevědomí spisovatele a jeho objektivní kurz. A právě i z toho objektivního kurzu (jako počet vydaných prací, hodnocení v časopisech apod.) kdo je tady v emigraci? Hostovský, Němeček a kdo ještě z legitimních spisovatelů? A i kdyby jich bylo víc, tvrdím, že má práce v literatuře si zasluhuje místo v prvním čísle české kulturní emigrace.“

Díky Romanu Jakobsonovi působila nejprve jako lektorka v Slovanském oddělení Harvardovy univerzity, dále coby hostující profesorka na Chicagské (1962–1972) a Kalifornské univerzitě v Berkeley (1972–1974) a v sedmdesátých letech vedla na Harvardově univerzitě slovanské oddělení Widenerovy knihovny. Publikovala literárněhistorické studie zabývající se problematikou českého romantismu (*The Czech Romantics*, 1958) a baroka (*Baroque in Bohemia*, 1980), monografickou práci o Jaroslavu Vrchlickém (*The Parnassian Jaroslav Vrchlický*, 1964) a řadu článků a recenzí, věnovaných nejčastěji vztahu české a evropské

tradice. Mimoto až do smrti psala téměř výhradně poezii (výjimkou jsou cykly *Krátká povídka* a *Velmi krátká povídka*), v níž se stále obrací k tématu paměti a jejího zpřítomňování, ať už z hlediska subjektivní zkušenosti, nebo z perspektivy literární tradice a exilu: *Gradus ad Parnassum* (1957), *Pastorální suita* (1962), *Alla Romana* (1966), *Případ poezie* (1971), *Sešity Josefiny Rykové* (1981). I zde se navrací k prvotní vzpomínce — psaní Milady Součkové zůstává do konce jejího života modernistickým průzkumem labyrintu paměti.

II/

„Kdepak Joyce, to bylo moderní, když jsem byla batole,“ napsala Milada Součková Jindřichu Chalupeckému rok před svou smrtí v americké Cambridgi. Tato poznámka poukazuje k autorčinu celoživotnímu dialogu s angloamerickým modernismem. Když se na přelomu dvacátých a třicátých let objevily v rámci generačních diskusí pochybnosti o možnosti pokračování radikálně levicové avantgardy, vyvstala i řada nových konceptů souvisejících s evropským modernismem a vyzdvihujících vztah k mýtu, minulosti a paměti. Již při vstupu Milady Součkové do literatury v roce 1934 je zřejmé, že se autorka s poetikou české meziválečné avantgardy mívá a do středu svého zájmu staví poměr k tradici a historii, využívajíc přitom pojmů mýtus, paměť, muzeum, archiv či encyklopedie. Její pojetí literatury a jazyka vychází ze síly slova, řeči (mateřštiny), pojímané šířeji jako vztah slova-logu ke světu.

Do českého prostředí přinášel tyto podněty mezi prvními časopis *Odeon* (1929–1930) vedený Jindřichem Štyrským, zejména v čísle věnovaném Jamesi Joyceovi a jeho *Anně Livii Plurabelle*. Související překlady vycházely též v revue *Kvart*. První ročník *Kvartu* (1930–1931) přinesl mimo jiné dva eseje Eugèna Jolase, tou dobou vydávajícího v Paříži revue *Transition*. Jolasovy texty byly pro Miladu Součkovou jak inspirací, tak stvrzením vlastních názorů na literaturu (román), jazyk a řeč.

Ve třicátých letech byl vztah české literatury k evropskému modernismu víceméně jednostranný, vycházejí české překlady klíčových děl (časopisecky Eliotova *Pustá země*, knižně Joyceův *Odysseus*; na překladu Joycova románu se podílela Staša Jílovská, spolužačka Milady Součkové z Minervy). Překlady ukázek z románu *Amor a Psyché* do angličtiny a francouzštiny pořízené v druhé půli třicátých let jsou jednou z nemnoha stop, jež česká literatura zanechala v evropském modernismu. Ve „vánočním speciálu“ časopisu *The Booster* (později přejmenován na *Delta*), který redigovali Henry Miller, Lawrence Durrell

III/

Přítomný svazek obsahuje čtyři texty: debutovou prózu *První písmena* (1934), básnickou skladbu *Mluvící pásmo* (1939), román *Zakladatelé* (1940) a fragment vzpomínkové prózy *Vlastní životopis Josefíny Rykové* (posmrtně 1993). Těžiště svazku je tedy posunuto směrem k počátku autorčina literárního životopisu. Tento důraz se opírá jednak o absenci skutečných juvenilií v autorčině díle, jednak o jeho významnou dobovou rezonanci. Respektuje rovněž určitou cykličnost psaní Milady Součkové, *Vlastní životopis Josefíny Rykové* představuje pozdní obrat k tematice prvních próz, vrací se k *Prvním písmenům* a je jedním z pokusů o „přepsání své vlastní prózy“, ke kterému se hlásí v dopise Karlu Milotovi.

„Začátek má být řádný odhodlaný“ — těžko nalezneme lepší otevření vlastního díla než vstupní řádky novely *První písmena*, autorčiny prvotiny vydané v roce 1934 vlastním nákladem. Záhy následuje varování, respektive poučení, jež není radno brát na lehkou váhu: „na začátku také nikdo nerozuměl kdo jsou manželé která je jejich dcera jak je příbuzná s Marií Burdovou. Všechno se plete teprve při dalším čtení při hraní divadelní hry se vyjasní souvislost.“ Průraznost Součkové prvotiny zaznamenal Roman Jakobson, tou dobou přední postava Pražského lingvistického kroužku, který ji v prestižní anketě *Lidových novin* označil za knihu roku.

První písmena lze chápat jako motivické a tematické rozvržení autorčina díla — s většinou pozdějších textů sdílí autobiografické východisko (byť vždy znejistňované a zcizované), topografii, repertoár vyprávěcích postupů a žánrů (srov. vložený dramatický dialog) a některé principy kompoziční. Žánrově se jedná o novelu, jež poetikou navazuje na modernistický román (James Joyce, André Gide či Marcel Proust) a přiřazuje se k domácím snahám o inovaci prozaického tvaru ve třicátých a čtyřicátých letech (zvl. prózy Jaromíra Johna, Vítězslava Nezvala či Václava Řezáče). To se projevuje zejména v důsledné perspektivizaci vyprávění, opuštění normované interpunkce a pásmové výstavbě. Kniha je členěna do pěti kapitol: Iniciála (chybějící číslice je patrně skryta v prvním písmenu slova), II. Kousek pštrosího péra, III. Ulice, IV. Písmena a Epilog. V epilogu dochází ke zvratu perspektivy a významovému přehodnocení textu — postup, který se v autorčiných textech bude opakovat. *První písmena* lze číst jako pásmo vědomí, iniciační obrácení se k původu řeči a paměti. Důraz na živá slova nelze přímo spojit s poetismem či surrealismem, a pokud ano, tak jen ve vztahu konkurence, místy dokonce až negace

avantgardních východisek. Nová, tvořivá slova nacházejí svou souvislost s logem ve smyslu prvopočátku řeči, myšlenky a vzpomínky.

Významnou roli hraje v *Prvních písmenech* zvuková kvalita: v celém textu dominuje důraz na sluch, zvuk, hovor. Kapitola Ulice je budována jako symfonie v mol („předznamenáno je bé“). Část ulice je uvedena jako coda, označení v klasické hudbě označující samostatnou část skladby, která se hraje jen jednou v úplném závěru a jejíž trvání je proměnlivé. Hudební pojetí určuje zpodobení ulice jako sledu náhodných dojmů, rozhovorů, pohledů zvenčí i zevnitř. Ulicí nebloudí flanér ani jí nevládne avantgardní dav, v modernitě třicátých let vstupuje vnější skutečnost do literatury přímo, tedy řečí, poličním chórem. V *Prvních písmenech* vládne mnohohlasí, se kterým není nutně spojeno sdělení: „Takhle mluví, není všemu rozumět, člověk poslouchá poslouchá a všechno se nedozví.“ Snaha proniknout přes rozmanitost řeči/řečí klade prvotinu Součkové do souvislosti s Eliotovou *Pustou zemí*: „Mluv na mě. Proč nikdy nemluvíš? Mluv. / Na co myslíš? Co myslíš? Co?“ a v domácím kontextu pak předznamenává poetiku Skupiny 42, především Jiřího Koláře.

Epilog *Prvních písmen* uvádí obraz moře, zapadnutí vzpomínky v přílivu (obraz, kterým začíná *Mluvící pásmo*). Přítomnost vykopávek a dórských sloupů rozšiřují osobní vzpomínky na dětství o paměť nadosobní — paměť kontinentu Evropy („Mysli [...] na Evropu“), ke které se Součková bude vracet v celém svém díle. Již v *Prvních písmenech* jako by autorka „vykopávala“ svého „neznámého člověka“, hledala „jednotlivé díly kusy osob naps“. Postavy se v závěru vtělí do kamene (pomníku), náhrobní kámen uchová jména jednotlivců (Marie Burdová) i celé rodiny (viz rodopis na s. 376–377): *První písmena* varují téma rodové paměti („my jsme však u kostelní zdi“). Próza zahrnuje rodinné vyprávění, předávané z generace na generaci, to je však inherentně propojeno s mytizovaným prostorem města (srov. oidipovskou vložku ve třetí kapitole), s jeho obchody a nábřežími, kde fascinovaný „dětský“ pohled vypravěče netrpělivě překomitává z předmětu na předmět, myšlenky se v hlavě proplétají, začátek věty končí v druhé, ale nesouvisí spolu jen zdánlivě. Nejde o hlasové zmatení, ale o Joycem poučený proud vědomí, přesný záznam vnitřních i vnějších hlasů.

Podobně jako se zde mísí hlasy, je i minulost a přítomnost součástí jednoho nerozlišitelného proudu, přibližuje se k „současnosti všech věků“ (Ezra Pound). V takto pojaté časovosti koření pozdější spor o pravdivost vzpomínky, ke kterému se Součková vrátí ve *Vlastním životopisu Josefíny Rykové*. Reaguje na mísení vlastních a cizích vzpomínek a postuluje otázku, kdo ručí

za ty naše: „já si vzpomínám“ stojí proti „maminka se na víc nepamatuje“. Fenomén vzpomínky, tak jak s ním pracuje Součková, se odvíjí vždy znovu ze svého „nulového stupně“. *První písmena* jsou originálním modernistickým záznamem pohybů paměti, jež i ve své fragmentárnosti vytvářejí určitou míru cykličnosti: Součková sleduje zrození, pomyslný bod nula lidské paměti, až k její smrti a znovuzrození v moderním umění.

Básnická skladba *Mluvicí pásmo* vyšla jako soukromý tisk koncem roku 1939 v grafické úpravě a s barevnými ilustracemi Zdenka Rykra (analogií může být grafická úprava *Prózy o transsibiřské magistrále* Blaise Cendrarse z roku 1913, která je dílem Sonii Delaunay-Terkové). Po válce bylo přetištěno v melantrišských *Listech* řízených Jindřichem Chaloupeckým (bez výtvarného doprovodu).

Mluvicí pásmo je rozsáhlá básnická skladba. Svým názvem se hlásí k tradici započaté Čapkovým překladem Apollinairovy básně *Zone* (Pásmo) z roku 1919. Ta se v české meziválečné poezii stala modelem pro dlouhé pásmové skladby, jako byl např. Wolkerův *Svatý kopeček*, Nezvalův *Podivuhodný kouzelník* či *Akrobat*, Bieblův *Nový Ikaros* a Závadova *Panychida*. Užitím metatextového názvu na konci třicátých let otevírá Součková dialog či spíše polemiku s meziválečným žánrem, do kterého se vtělil utopický avantgardní světonázor. *Mluvicí pásmo* je naopak básní konce moderní epochy a přechodu k epoše nové. Titul skladby obsahuje ještě jeden poukaz, a to k žánru rozhlasového pásma. Rozhlas a rozhlasové vysílání je ústředním tématem hned několika oddílů skladby a autorčiny inovativní básnické postupy patrně souvisejí s poetikou dobově prominentního média. V tomto ohledu poskytuje výmluvný kontext deník *Svědectví*, vznikající bezprostředně před *Mluvicím pásmem*, který zaznamenává význam rozhlasu, zejména zahraničního, v okupovaném Československu v měsících před vypuknutím druhé světové války.

Mluvicí pásmo otevírá obraz prázdné schránky Evropy, vyprázdněného kontinentu, a určuje atmosféru celé básně. Sledujeme svět z archeologické perspektivy, na samém počátku jeho zániku v druhé světové válce. Úvodní zpěv, stylizovaný do prostoru náměstí vprostřed města, ohlašuje nástup mladých hrdinů, kteří se vysmívají památkám minulosti. Avantgardní rekvizity — pouť, kramáři, houpačky, odrhovačky, jsou reálnou součástí města a téma nového světa je zproštěno proletářské nutnosti tento svět (vy)budovat. Nový svět je mluvicím opakovaně situován za horizont, je z přítomnosti roku 1939 nedosažitelný. Mluvicí *Mluvicího pásma* není pouze komentátorem dění, ale účastníkem událostí. Vyskytuje se v podobách denního i nočního chodce, svědka, průvodce po ruinách zanikajícího světa.

Další zpěvy vycházejí z autorčiny zkušenosti ze studijní stáže ve Švýcarsku (1922–1923) a právě probíhající světové výstavy (1939–1940). Mluví se stává průvodcem Parmenida, hodnotový svět antického a moderního světa jsou postaveny proti sobě. V souvislosti s tématem války vstupuje do děje i podsvětí. Zatímco na počátku ještě na stromech zrály plody, v této části básně již civilizace vzala broskvím vůni. Přestože Pomona, bohyně sadů, spěchá do zahrad, je její snažení přerušeno bojem. Kontinent Evropy zahaluje mlčení, i Pomona mlčí, mluví-li se o Evropě, a pouze rozhlasové vysílání našeptává: EVROPA NEBUDE BOJOVAT! EVROPA BUDE BOJOVAT! Další zpěvy se soustředí na zánik evropské civilizace, která bude rozpoznána jen na základě svých ruin. Moderní civilizace a její umění je odsouzena k zániku a mluví vidí různé způsoby pohřbení starého světa i jeho zachování — v hrobě, v mohyle, v amfoře, v bahně, v naději, že se opět promění v hmotu pro nová pokolení. Až shoří starý svět a jeho tištěné příběhy (les celulózy), na jeho základech (troskách) se zrodí nové zákony, nová města, nové umění. Jako rozhlasový vysílač vysílá nyní vypravěč slova a obrazy v české řeči. Rozhlas je zde, ostatně jako v celé básni, prostředkem informací, ale i nástrojem ke spojení národů. V rytmu rozhlasového vysílání „přepíná“ Součková z kultury na zprávy či pořad o počasí, až v jakési dětské umanutosti mluví stále dokola mává a mává. Jde však o veselost s příznaky vyšinutí: rozhlas ohlašuje první hodiny světové války! Reakce na válku je veskrze modernistická. Prvním impulsem je uchovat tuto báseň, archivovat právě zanikající svět. V závěru básně tak vedou kroky vypravěče k tiskaři, nutnost vytisknout nový zákoník je oním poselstvím, které chce vyjádřit svým rukopisem. V řadě ohledů je právě *Mluvicí pásmo* oním zákoníkem, archivem témat, situací a problémů, které by měl zákoník nového světa postihnout.

Závěrečný zpěv — epilog se od zbytku skladby odlišuje zejména proměnou časové perspektivy: svět předchozích oddílů včetně básnického já je zobrazen z časového odstupu jako mrtvý a katalogizovaný inventář — mluví je vykopán z ruin roku 1939 a umístěn do muzea. Mluví básně, který v polovině skladby ještě volá: „Jsem básník“, končí svou neradostnou pouť jako tichý svědek vlastního konce: „Nikdo již neví, jak se jmenuji.“ Stal se exponátem bez příběhu, protože v novém světě neexistuje pojem, který by mu katalogizátoři muzea dokázali přisoudit, identita tohoto exponátu je popsána jen jako „MUŽ S PEREM V RUCI“. Vysvětlení tohoto obrazu je obsaženo již v *Kalady*: „Kdo dovede držet v ruce péro, umírá.“ Závěr *Mluvicího pásma* je tak esencí zániku, jak písmen, slova, řeči, tak spisovatele. Do jisté míry lze však umístění muže

s perem v ruce do muzea číst jako záchranu autora malé literatury a jeho řeči, být je to záchrana ve formě muzeálního exponátu.

Mluvicí pásmo je (posledním) soudem nad Evropou a evropskou civilizací, děsivost apokalypsy je zvýrazněna tím, že jako diváci stojíme teprve na jejím začátku. Oproti modernistům dvacátých let podává Milada Součková na prahu druhé válečné katastrofy kromě analýzy příčin rozkladu především svědectví o zanikajícím světě. *Mluvicí pásmo* je básní-archivem zmizelého světa z roku 1939, archeologickým průzkumem Evropy v ruinách. Je inventářem nikoli historie, ale paměti zaniklé Evropy, mentálním katalogem věcí a činností světa, který již neexistuje nebo přestává existovat. V závěrečné scéně vychází na balkon Večernice, „držíc v ruce katalog muzea“, kterým je samo *Mluvicí pásmo*.

V románech *Odkaz* a *Zakladatelé* (oba 1940) se Milada Součková soustřeďuje na osudy dvou generací vlastní rodiny. Tématem románů je vzestup nové společenské třídy, konstituující se koncem 19. století, a její přesun z venkova do rodičího se velkoměsta. Děj se odehrává zejména v Kostelci (dnes část Milevska) a Praze. V románu *Odkaz* stojí v centru dění širší rodina Tomanových (prarodiče z matčiny strany), v románu *Zakladatelé* rodina Kroupových (rodiče autorky). Jakkoli jsou dvojromán *Odkaz — Zakladatelé* obrazem zrození české měšťanské třídy, její cesty k sebevědomí, a současně i epickým panoramatem-freskou historie vztahů jedné rodiny, překvapují závěrečné kapitoly/části těchto prozaických děl: nevyústí do klasického modelu epických děl — ať už do perspektivy budoucího času nebo jeho nezadržitelného úpadku/pádu —, ale zvrací se do subjektivní perspektivy, jako by smysl díla tkvěl spíš v rekonstrukci utváření vlastní citlivosti, vlastního vědomí.

V dvojrománu *Odkaz* a *Zakladatelé* ustupuje ostentativní avantgardnost prvních autorčiných próz a do popředí se dostává úsilí zachytit — slovy Věry Liškové — „skutečnosti všedního měšťanského světa, drobných, nicotných lidiček“. Z dvojice próz představují *Zakladatelé* vystupňování tvárné metody a vrchol autorčiny prózy. Epičnost textu je ovšem vzdálena pouhému vnějšímu popisu sociálních vztahů. Vypravěč nazírá události z neustále se proměňujících stanovisek vnitřního a vnějšího světa postav a často ironicky zpochybňuje pravdu o každé chvíli, situaci, události. Stejně tak jsou neustále znejistňovány promluvy, u kterých jde často jen složitě rozhodnout, jaký part je ještě součástí dialogu, nebo kde začíná či končí pásmo vypravěče. Ve fragmentárních řečových partech lidé odcházejí, přicházejí, vzpomínají si v rámci svých rozmluv na něco jiného. Vnitřní monology jsou nasvíceny zvnějšku,

vystupují na povrch jako běžná přímá řeč. Formální stránka *Zakladatelů* je originálním mnohohlasím v próze.

Významným je rovněž vztah *Zakladatelů* k „první části“, románu *Odkaz*. Znejšřtující je již pořadí (zakladatelé by měli předat odkaz, nikoliv naopak), oba romány spolu znovu komunikují i v závěrečné kapitole *Zakladatelů* s příznačným názvem *Odkaz*. V epilogu románu dojde (opět) ke změně vyprávěcí perspektivy, vyprávění se zpomalí, skoro zastaví, ocitneme se v hlubokém spánku, skoro v bezvědomí. *Odkaz* minulosti je všude kolem nás, v budovách a na nárožích, v knihách, v myšlenkách, v dědictví, v jakémsi hlubokém bezvědomí, které se obrací k mýtu. Syn pana učitele z Oslavan se připravuje na doktorát z archeologie, opovrhuje, stejně jako často vypravěč, každým, kdo se nezajímá o vykopávky. Židle uprostřed pokoje je nasvícena jako na jevišti. Poslední kapitola *Zakladatelů* je divadelní inscenací loučení — dává se sbohem postavám, jejich příběhům, jejich minulosti: „všichni, kdo tady seděli, sedí na židli v hluboké noci zapomnění a bezvědomí.“ Zásuvky se jen pomalu otevírají, na ohnuté rohy novin se kreslí půdorys domu, půdorys životů postav. „Takhle je to na papíře, ale jak se to všechno ukáže ve skutečnosti?“ referuje k autobiografickému předobrazu Součková: otázku závěrečné scény, z čeho bude dítě živé, až rodiče umřou, pravděpodobně položila rodičům sama autorka. Součková stírá hranici mezi významnou událostí a banalitou — ve vzpomínkách je klade naroveň. Všechny drobnosti (jak myšlenky, vzpomínky), tak reálné předměty každodenní potřeby, jsou skryté v zásuvce. Otevření této zásuvky je začátkem čtení románu, který není pouze svědectvím v podobě rodinné kroniky, je modernistickým ztvárněním paměti jednoho rodu. A někde mezi tím vším se odehrála první světová válka.

Vlastní životopis Josefíny Rykové je autorčin pozdní nedokončený text, ve kterém se vrací k řadě témat a situací, jež zpracovala ve svých prvních prózách; zůstal nedokončen a za autorčina života nebyl vydán. V roce 1993 jej editoři díla Milady Součkové připojili k prvnímu oficiálnímu vydání *Sešitů Josefíny Rykové*, ke kterým se hlásí svým názvem i tematicky.

Josefína Ryková vystupuje coby autorčino alter ego, jméno je kombinací křestního jména babičky Milady Součkové (Josefa) a příjmení Ryková, jež si osvojila po svatbě v roce 1930. Motto v úvodu je z básně *Písničkář* Václava Štolce, rok 1899 je rokem narození Milady Součkové.

Vlastní životopis pracuje přímo v nadpisech s různými typy paměti; paměť místa, paměť chronologická aj. Autobiografické pasáže, vyprávění v první

osobě, střídají party vypravěče ve třetí osobě, který hovoří o Miladě Součkové i o Josefíně Rykové. Vyprávěcí osoby se střídají dokonce v rámci jedné věty, a Josefína je dokonce oslovena „paní Součková“ (některé věty a situace *Vlastního životopisu* poznáváme z *Odkazu a Zakladatelů*). Postava Josefíny Rykové umožňuje distanci od vzpomínek, tiší nostalgii textu a otázky paměti situuje do nadosobní roviny: co vlastně konstituuje naši paměť? A kdy se rodí? „Nevinnost je bez paměti“, to znamená, že vzpomínky na rané dětství získáváme prostřednictvím vzpomínek jiných.

Minulost jako ruina je základní modernistickou zkušeností dvacátého století. Archeologie moderny je schopna opětovně vyložit reprezentace minulosti v takové podobě, která má význam v přítomnosti a nemusí nutně představit koherentní příběh. Stejně paměť není schopna na stopách minulosti vytvořit neměnnou časovou osu nebo lineární popis, je pod vlivem přítomného okamžiku, toho, co vyvolá opětovné vynoření vzpomínky (z labyrintu). Labyrint ve *Vlastním životopisu Josefíny Rykové* je nejenom jedním z odkazů k románu *Amor a Psyché*. Optika labyrintu je v Rykové frontispisu k tomuto románu zdvojená, v kresbě Minotaura je obsaženo rovněž Canovovo sousoší *Amor a Psyché* (sám Rykr je autorem nedochované plastiky *Amor a Psyché* nepodpírané žádnými tradičními prostředky). Vzpomínání ve formě labyrintu zvýznamňuje nelineární charakter vzpomínky, v paměti se různorodě putuje (bloudí). Fixování vzpomínky fotografií odkrývá opět selhání vlastního vzpomínání, odhaluje výsek paměti, kterou jsme neprožili, která není naše. Labyrint je klíčovým motivem *Vlastního životopisu*: „Náraz v labyrintu. Kus vykopávky labyrintu“, „Nahlédněte do labyrintu paměti“. V krátkém textu se labyrint vyskytne třináctkrát a určuje jak zmatenost vzpomínání, tak jeho rizika. *Vlastní životopis Josefíny Rykové* vědomě zcizuje moment vzpomínání: vzpomínání na sebe sama je často s příděchem vzpomínek toho druhého. Vzhledem k dlouhodobému pobytu v exilu překmitává autorka do fiktivní autobiografie svého alter ega Josefíny Rykové, která disponuje, zdá se, neomezenými možnostmi návratu.

Vlastní životopis Josefíny Rykové je tedy textem-návratem, vypravěčka se vrací do podoby světa dávno zmizelého, a to jak vinou války, tak obecně proměnou světa dětství, tedy Prahy přelomu století, která již neexistuje. Vzpomínky, které zkoumá, jsou ty nejranější možné, neboť jen „první“ vzpomínka před sedmým rokem života je ta původní. Znovu se zde vrací v románech prověřená metoda nasvícení: „Pan doktor se dotýká mého těla, představa ozářená světlem, odhalující kus tajemství architekta labyrintu.“ Architekt

labyrintu je nejenom architektem scény vzpomínání — vzpomínky před sedmým rokem potřebují rovněž svědky, kteří vlastní paměti konstruují ranou paměť dětí. Písmo se smazává, doktor jako svědek matčina příběhu — pro první, původní vzpomínku je klíčová role svědka. Lampa na stole nasvětluje zachycenou vzpomínku, která je v kontrastu k obrazu „temna labyrintu paměti“. Postava „doktora jako skutečného svědka příběhu matčina“ je stvrzením reálné existence vzpomínky, svědectvím jejího příběhu.

Vzpomínky jsou v tomto textu součástí osobního i nadosobního archivu, odkazy na četbu (Sigmund Freud, Thomas Mann) se mísí s rodinnými vzpomínkami. Freud první vzpomínky označí jako signály labyrintu paměti — tyto reference naznačují odstup vypravěče od autobiografického psaní, jsou poučeným komentářem procesu vzpomínání. *Vlastní životopis* lze číst i jako archiv těchto signálů, archiv vlastního díla (prvotina *První písmena* je v textu explicitně zmíněna). Kus vykopávky labyrintu je archeologickým nálezem jedné vzpomínky. Formální aspekt vrstvení autobiografie a fikce odhaluje charakter celého díla Milady Součkové de facto jako modernistického labyrintu.

IV/

Archivace „zbytků zborcené minulosti“ řadí Miladu Součkovou k tzv. encyklopedickému modernismu, v českém kontextu zastoupenému mj. Jedličkovou novelou *Kde život náš je v půli se svou poutí* (psáno 1954–1957). „Já nevytvářím ten kontext. Píšu encyklopedii, vydávám svědectví,“ píše Jedlička. Lze-li o jeho novele uvažovat jako o encyklopedii totality, nabízí Součková svým dílem encyklopedii měšťanského světa — synonymum moderny. Součková buduje promyšlené texty-archivy, zajišťující „archivní vědomí modernismu“ jakožto centrálního znaku modernismu. Naroven s velkými díly tohoto typu modernismu klade Součkovou fakt, že si její dílo udržuje povahu *dokumentu*, nikoli *monumentu*, tj. dokumentu, který podává zprávu o lomech epochy s nevídanou přesností i bez časového odstupu: Součková objasňuje to, čeho je sama součástí.

Když Jindřich Chaloupecký definuje v raných čtyřicátých letech svůj koncept mytologie moderního člověka, vytvoří nejprve archiv moderních autorů. Chaloupecký v programovém článku Skupiny 42 vyjmenuje desítky umělců, takto vymezený archiv je často přehlíženou součástí mytologie moderního člověka: „Pokládejte za bláhovost sestavovat takový soubor, a přece: tady odevšad zaznívá něco, co nazvu *mytologie moderního člověka* čili *svět, v kterém*

žijeme.“ Mytologie nového člověka se rodí v reakci na svět, ve kterém žijeme, je inherentně propojena s formováním archivů, encyklopedií minulosti, zakládající mytologii moderního člověka, na niž se Součková svým dílem významně podílela. V příklonu k encyklopedickému psaní modernismu je snaha uchovat starou kulturu, která je pocitována jako mizející, zanikající. Svědectví na sebe v kontextu modernismu bere velmi často podobu encyklopedie. Součková je ve svém díle, sledujícím zlom epoch, vedena podobnými záměry, jaké v souvislosti s encyklopedickými snahami 18. století vyjádřil Denis Diderot — na bezpečné místo uložit vědomosti minulosti. Prakticky celé dílo Milady Součkové lze vnímat jako encyklopedii moderní epochy: *Škola povídek* jako encyklopedie žánrů, *Amor a Psyché* encyklopedie antic- kých motivů, *Mluvící pásmo* jako archiv minulého světa, *Svědectví, Odkaz a Zakladatelé* jsou texty-archivy již svým názvem.

Poetika fragmentu a představa umění jako archivu, encyklopedie či knihov- ny se aktivuje v přímém kontaktu s ohrožením. O umění modernismu je výhodné uvažovat jako o epoše muzejní kultury, která pracuje s tradicí jak ve smyslu její aktualizace, tak uchování. V psaní Milady Součková je do- minantní snaha uchovat starou kulturu, která je pocitována jako mizející a zanikající. Co zůstane, je vzpomínka: „První vzpomínka, tak se vždy začíná,“ píše Součková ve *Vlastním životopisu Josefíny Rykové*.

Z. Ř.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Přítomný svazek obsahuje čtyři texty Milady Součkové: novelu *První písmena* (1934, vlastním nákladem), básnickou skladbu *Mluvící pásmo* (1939, vlastním nákladem), román *Zakladatelé* (1940, Čin) a fragment prózy *Vlastní životopis Josefy Rykové* (1993, Prostor). Texty i přes žánrovou různorodost tvoří tematický celek, různí se však co do přístupu k básnickému jazyku a jazykovým normám. Z tohoto důvodu se u každého z nich v jednotlivostech proměňuje i ediční přístup.

Plně respektujeme osobitost a zvláštnost autorčina jazyka a zachováváme co nejvěrněji lexikum i tvarosloví ve všech stylových i historických rovinách. Vzhledem ke sklonu využívat odchylky od jazykových norem coby umělecký prostředek, zachováváme leckde i jevy, které by se jinak mohly jevit jako chyby.

V textech souborně aktualizujeme pravopis podle *Pravidel českého pravopisu* z roku 1993. Tato úprava se dotýká psaní i/y: *cimbál m. cymbál*, [růže se] *dostaly m. dostali*, *mariáš m. maryáš*, [kde se] *oblékaly nejvyšší vrstvy m. oblékali*, *vymílají m. vymýlají*; hláskosloví: *panen m. pannen*, *půllitr m. půlitr*, *viník m. vinník*, *vsakuje m. vssakuje*, *záchranné m. záchrané*; hranice slova: *ažaz m. až až* (obdobně *beztoho*, *copak*, *díkybohu*, *dohněda*, *dokulata*, *domodra*, *donaha*, *donebevolající*, *doprostředka*, *dopředu*, *dozadu*, *chraňpánbu*, *jaksepatří*, *jakýpak*, *jakžtakž*, *jenomže*, *ještěže*, *kdekoho*, *kdopak*, *kdoví*, *koneckonců*, *kupodivu*, *kupříkladu*, *kvečeru*, *kvůli*, *mezitím*, *mimoto*, *naboso*, *načas*, *nakonec*, *nakrátko*, *nalevo*, *namístě*, *naoko*, *naplocho*, *napodiv*, *napohled*, *napolovic*, *napravo*, *například*, *napříště*, *narychlo*, *naštěstí*, *navečer*, *navěky*, *navíc*, *navlas*, *naznak*, *nejenže*, *odmalička*, *odnaproti*, *odvedle*, *otčenáš*, *ovšemže*, *podruhé*,

pokaždé, poprvé, popřípadě, pouhopouhá, proto, protože, provždy, předtím, přesto, přičemž, přitom, půlroce, sebestomnější, světleoranžové, takřkajíc, tak-tak, takzvaní, tamhleto, tamodsud, včas, vprostředku, vsedě, začas, zادلouho, zanedlouho, zanic, zaplatpánbu, zatepla, zatímco, zato, zčerstva, zdaleka, zdálky, zepředu, zezadu, zezdola, zhluboka, zleva, zničehonic, zpočátku, zpod, zprostředku, zřídka(kdy); psaní s/z: genitivní předložky s/se měníme na z/ze, dále píšeme sčesané m. zčesané, spropitnému m. zpropitnému, strávená m. ztrávená (stejně ztrávil), strnule m. ztrnule, zcumlaném m. scumlaném, zešeřívá m. sešeřívá, zkombinujete m. skombinujete, zkoupou m. skoupou, zkresleny m. skresleny, zkříženými m. skříženými, zplihlou m. splihlou (stejně nezplihnou), ztotožňovala m. stotožňovala, ztužené m. stužené; psaní cizích a přejatých slov a cizích jmen: akvárium m. akvarium (obdobně anténou, apoteózy, archivy, árie, Aristofana, arzenálu, ateliéru, Bassano, bazaltové, bazén, blůzu, Británie, buržoazní, celulózy, civilizace, Dionýsos, diskrétně, Dodekanés, dórský, drapérie, Efesem, fantazie, figuríny, filozofický, filozofů, frízérka, fyziologický, glazé, gobelíny, grogrénu, hortenziemi, chór, chryzantému, impresionistických, inzerátu, konzervatoře, konzul, kostýmu, kovbojové, krauzamincové, krinolíně, kritizují, kurzu, lodžie, medúz, Milétu, mohérových, muzeu, mytologie, mýtu, neandertálském, nervózně, nervózním, novely, oceánografického, organizace, pásy, pelérínu, penze, penzičku, penzionátě, penzionu, penzisti, perzián, pódium, poezii, portrét, praxi, próza, rádia, rádiové, Raffaela, Ragusy, rébusy, remíze, renesance, renesanční, revízi, rezedě, rezervací, rezervovaný, Sappfny, sarkofágu, scéně, seizmografický, senzace, senzacechtivé, senzál, skici, televizi, téma, tenisových, teoretik, Thálie, toaletách, toaletní, tógu, tonzuru, torzo, tragédie, turbínou, univerzitní, vázu, vikslajvantem, virtuozy, virtuózní, vitrínách, vitríny, vizitek, voice-band; psaní velkých/malých písmen: Anglický dvůr m. Anglický Dvůr (stejně Švýcarský dvůr) a obdobně coda, dámu v broderie anglaise, Duchu přěsvatý, Dvůr míru, freudovská, galapeter, Jezero národů, jihozápadní Evropa, Jižní kříž, koloseum, Král. obora, léta Páně, madame, Malý vůz, milevských, nádraží císaře Františka Josefa, Novému roku, Obce sokolské, orel (člen spolku Orel), otčenáš, Panny Marie, profesor, sokol (člen spolku Sokol), sokolka, sokolovny, sovětské Rusko, Trojském zámku, U Ježíška, Uranových měsíců, o Vánocích, Velký medvěd, Velký/Velký vůz, versailleským, Vinohradská tržnice, Všechny svaté, windsorské, Žid, Židovky; tvarosloví: důsledně rozlišujeme tvary jakoby / jako by, mě/mně, jí (ni) / jí (ní); interpunkce: čárkou oddělujeme vedlejší věty, hlavní věty v jiném než slučovacím poměru a vokativy, naopak čárku rušíme tam, kde je podle

platných pravidel pravopisu nadbytečná; rušíme tečky za nadpisy a řádky, jež reprezentují nápis; rušíme apostrof u stažených nebo apokopovaných tvarů: *cos m. co's* (obdobně *jímžs, tenkrát, tys, žes*); *děkujem m. děkujem'* (obdobně *dostanem, hrát, nemoh, nemůžem, nepřipad, nepřítáh, neumřem, potřebujem, prosyd, říc, zmoħ*); zápis číselných údajů: *15 % m. 15%, 300 000 m. 300.000, 3,2 % m. 3·2%*.

I/ PRVNÍ PÍSMENA

Novela *První písmena* byla podle údajů v tiráži vydána „nákladem vlastním v 500 exemplářích [...] v Praze v listopadu 1934“ a vytištěna knihtiskárnou Dr. Ed. Grégr a syn. Jedná se o jediné vydání za autorčina života a o jediný textový pramen díla, rukopis (ani jiné stadium textu) se stejně jako u většiny autorčiných prací vydaných tiskem před rokem 1948 nedochoval. V roce 1995 vyšla *První písmena*, doplněná doslovem Karla Miloty „Odkaz zakladatelky. Nad prózami Milady Součkové“, co první svazek Díla Milady Součkové v nakladatelství ERM; edici připravil Karel Milota.

Výchozím textem přítomné edice je vydání z roku 1934. V novele se uplatňuje radikální modernistická/avantgardní estetika a v souladu s ní dochází k narušování jazykových i literárních norem. Nejnápadnější je opuštění systematické interpunkce ve prospěch interpunkce rytmické či intuitivní, ponechávající čtenáři volnost v členění textu. Obdobně volně autorka zachází i s dalšími pravopisnými, gramatickými či grafickými jevy a prostředky, např. fonetizace pravopisu, kapitalizace, nespisovnost. Tato vlastnost textu činí mnohdy velmi složitým hodnocení jevů z hlediska správnosti/nesprávnosti, resp. záměrnosti/nezáměrnosti. Z tohoto důvodu zachováváme naprostou většinu zvláštností vydávaného textu: kolísání infinitivů na *-t/-ti*, psaní *sebou* místo *s sebou* (např. *nebere ji sebou na procházku*), zvrtný tvar *se* namísto *si* (např. *měli jste se všimnout*), obecnou hovorovostí motivované porušení shody (*jak mají děti slečnu Knyzlovou rádi*), tvary *stehnách, bydlejí*, nestandardní kvantitu (*dírci, kybl, neučliví*) a její kolísání *leta/léta*, nestandardní souhláskovou/samohláskovou kvalitu *chaluchy, komedianství, skřínce, stálozelené, vyprostuje*, psaní malých/velkých písmen reprezentující dobovou i subjektivní vizuální zkušenost (nápisy, názvy; např. *KLUziŠTĚ*), proměnlivou kapitalizaci *Černý/černý*. Naopak sjednocujeme neústrojné kolísání *dolu/dolů, jmeno/jméno* k podobě *dolů, jméno* a zasahujeme do hláskosloví

v těchto případech: *Ježíši m. Ježíši, poprvé m. poprvé, výšivka m. vyšívka; nazpaměť m. nazpamět.*

Ve vloženém dramatickém dialogu na s. 40–47 jsme přistoupili k úpravě psaní velkých/malých písmen na počátku replik. Systém zavedený ve výchozím textu (repliky přisouzené : a :: začínají velkým písmenem, repliky přisouzené „malým“ není bezesbýtku dodržován a v průběhu dialogu se od něj upouští — v jeho závěru začínají repliky velkým písmenem bez ohledu na mluvčího. Pro zjednodušení a usnadnění čtenářské orientace měníme ve čtrnácti případech malé písmeno na počátku repliky na velké.

Na s. 35 píšeme *na stránce třicet pět m. na stránce čtyřicet čtyři* v souladu s autoreferenční povahou odkazu.

Nad rámeček těchto zásad upravujeme text v těchto případech:

- 9 až barvy trochu zaschnou m. *ať* barvy trochu zaschnou
11 úmřeé, ¶ Kdo m. úmřeé ¶ Kdo
12 zapomene *neboť* zlomené m. zapomene *nebo* zlomené
16 Polárku, Jižní kříž m. Polárku, Sever, Jižní kříž
17 schované, ¶ tenkrát m. schované, ¶ tenkrát
19 *jedno* v těch místech m. *jedná* v těch místech
20 ří- / ci — m. ří- / ci-
21 *Maminka* je na pohřbu m. *maminka* je na pohřbu
21 někdo jiný, stojí u trávniku m. někdo jiný. stojí u trávniku
28 dojde k domácímu, *jo!* *Jinde* m. dojde k domácímu, *Jo!* *jinde*
33 pamatuje, ¶ bydlí m. pamatuje. ¶ bydlí
34 *Nikde* není místo m. *nikde* není místo
35 *Millstätter See* m. *Millstadtersee*
35 V duchu, ¶ v kuchyni m. v duchu, ¶ V kuchyni
38 *Předznamenáno* je bé m. *Přeznamenáno* je bé
40 Dvakrát *nahodit* m. Dvakrát *nadhodit*
41 : Myslíš že m. :: Myslíš že
42 z celé rodiny, a teď by ses m. z celé rodiny. a teď by ses
42 *myslet* si že nepoznám m. *myslel* si že nepoznám
45 honem *odpověz* m. honem *dopověz*
54 černý, ¶ ať pro ni přijdou m. černý. ¶ ať pro ni přijdou
61 Novotnou, ¶ *propustí* m. Novotnou, ¶ *Propustí*
65 s kým? kdy? m. s kým. kdy?

- 157 Na jedné její podobence bude zdůrazněn střepec od křesla, na *druhé* kožištinová předložka, na *třetí* stolek m. [...] na *druhém* kožištinová předložka, na *třetím* stolek
- 198 *Dafné* m. *Dafnis*
- 201 *Chanteclera* m. *Chanteclaira*
- 208 sudy nápojů, *přivalované* m. sudy nápojů, *přivalovaných*
- 212 společnosti pro půjčování a výrobu filmů, *založené* m. společnosti pro půjčování a výrobu filmů, *založenou*
- 217 v *tváři* i ve vousech m. v *tváři* i ve vousech
- 250 *byly* tititi m. *byli* tititi
- 257 Kabátova hospodyně (*žena?*) m. Kabátova hospodyně (*žena*)
- 257 *Kabátova* hospodyně m. *Kabátová* hospodyně
- 277 [rušíme odstavec před:] *mluvil tak přátelsky*
- 282 do základů *pozemku* m. do základů *pozemků*
- 282 rychle ze *schodů* m. rychle ze *schodou*
- 309 budeš to chtít *oddřít* sám m. budeš to chtít *odřít* sám

IV/ VLASTNÍ ŽIVOTOPIS JOSEFÍNY RYKROVÉ

Autobiografická próza *Vlastní životopis Josefíny Rykové* nebyla za života Milady Součkové publikována. Titul poukazuje ke sbírce *Sešity Josefíny Rykové* (1981), pro které byla podle editorů Díla Milady Součkové zamýšlena. Text se dochoval v jediném pramenu: jedná se o 15 stran strojopisu s autorčinnými rukopisnými úpravami a korekturami (z toho 2 strany tvoří poznámky) a 24 stran rukopisu (LA PNP, fond Milada Součková, rukopisy vlastní). Na stroji přepsaná část byla zařazena do obou vydání *Sešitů Josefíny Rykové* v nakladatelství Prostor (1993, ed. Kristián Suda; 2009, Dílo Milady Součkové sv. 11, eds. Kristián Suda a Richard Štencl), rukopisná část zatím tištěna nebyla.

Rukopisná část je obtížně čitelná a podle všeho zachycuje pracovní, ještě velmi labilní stadium textu — k stabilizaci pretextu by patrně došlo až při přepisu na stroji. Text je členěn do čtyř oddílů: „Lis myšlenky“ (13 stran), „Intermezzo“ (2 strany), „Gradus ad Parnassum“ (5 stran) a „und lust zu fa- bulieren“ (4 strany). Pro dílčí nečitelnost a nedohotovost tuto část neotiskujeme.

Výchozím textem přítomného vydání je strojopisná část *Vlastního životopisu Josefíny Rykové*. Strojopisná vrstva textu obsahuje velké množství písařských a jiných omylů (překlepy, vyšnutí z vazby), přičemž jen část chyb

je opravena v autorské korektuře. Autorčiny rukopisné úpravy — zahrnující škrty, doplnění, změny formulací — nejsou vždy provedeny jednoznačně, a proto je výsledná podoba textu ve větší míře dílem editorů, než je tomu u ostatních zde vydávaných textů.

V souladu se zásadami formulovanými výše ponecháváme spojení *tvář tvář*, tvaroslovnou podobu *Horovům, Mildovům, mým*, hláskoslovnou podobu *drůžička, porculánu*. V textu sjednocujeme kolísání *Josefína/Jozefína* k převládající podobě *Josefína* a zvýraznění podtržením v textu měníme ve vlastním textu na kurzivu a v názvech oddílů na proložení; koncové autorské poznamenání *continú* připsané rukou píšeme kurzivou.

Nad rámec zásad uvedených výše zasahujeme v těchto případech:

- 322 *Sans-Gêne* **m.** *Sans-Gène*
323 *Kanaán* **m.** *Kaanan*
326 *Dominae* **m.** *Domínicae*
326 *tam* jsme také měly šatnu **m.** *také* jsme také měly šatnu
327 *nel mezzo del cammín* **m.** *nel mezzo del camin*
328 *žesvi* **m.** *jesvi*
329 *neuměla jsem ještě číst (nový symbol?)* **m.** *neuměla jsem ještě číst nový symbol?*

Za pomoc a cenné rady děkujeme Michalu Bregantovi, Barboře Dušek, Heleně Jarošové, Lence Jungmannové, Martinu Pokornému, Simoně Rybákové, Janě Vahalíkové, Janu Vítovi a Zdeňku Zúchovi.

J. Ř., Z. Ř., K. S.

VYSVĚTLIVKY

I/ PRVNÍ PÍSMENA

- 9 C není písmeno z rodinného nebeklíče ačkoliv znamená letopočet a kus kostelního nářadí — římská číslovka 100; ciborium, miska, schránka k uchovávání posvěcených hostií; srov. rodopis na s. 376–377
- 10 svěcení zvonů sokolského odpoledne a velkého písmene — znak České obce sokolské byl komponován z písmen slova sokol do prostoru velkého S
- 11 i s husou Tony umí, tetička Burdová obdivuje Lědu — narážka na labuť, do které se proměnil Zeus, aby se spojil s manželkou spartského krále Tyndarea (v jiné variantě se prchající Nemesis proměnila v husu a Zeus v labuť); pro autorku typická asociace charakterizující hloubku i kouzlo dobového klasického vzdělání
- obtáhneme ještě naposled písmena C, i, n, i, s — (lat.) popel, hrob
- Kdo dělá motovítko úmřée, / Kdo zabije černou krávu neúmřée — motovítko (zdrob. z motovidlo) se při zpěvu tříkrálových koled přidávalo k otáčející se zlaté hvězdě hvězdonoše; někde chodili „tříkrálové“ jen dva, třetího, dřevěného nosili na motovítku; v tříkrálových hrách mohl být dřevěný král svržený, zatímco černá kráva, představuje v příslovích neštěstí a temnotu
- číst Politiku — deník *Národní politika*, vydávaný tiskárnou a vydavatelstvím Politika (1883–1945), na jehož stránkách vycházely v nedělní příloze i romány na pokračování

- 11 **Královnin náhrdelník** — dobrodružný historický román Alexandra Dumase (1802–1870), knižně vyšel ve Vilímkově nakladatelství patrně v roce 1912
- 14 **na letní byt bydleli u Máchů** — Kotěrova vila v Bechyni z roku 1903, kam Součková až do čtyřicátých let pravidelně jezdila; patřila majiteli smíchovské pekárny Vendelínu Máchovi
- 17 **maďal dostane na hlavu veliký zelený kaštan** — jírovec, druh kaštanu
- 19 **Náci a Muci** — odkaz na ilustrovanou báseň *Laciné máslo*, otištěnou v roce 1873 v 28. čísle 1. ročníku humoristického časopisu *Paleček* na s. 221
- krauzamincové hůlky a kuličky** — mátové pochoutky
- 20 **DOBŘÝ PASTÝŘ** — text modlitby z dobového barvotisku, grafická úprava napodobuje vzhled původního tisku; odkazuje na podobenství evangelia, Jan 10,11–18
- 23 **Modes Robes** — dobové označení pro nový směr módy, stylová krejčovství i bohatě ilustrované dámské časopisy na počátku 20. století
- 24 **nejlépe ze všeho amazonku** — dámský jezdecký kostým
- 24 **výšivku z černých sutašek** — (z fr. *soutache*) ozdobná hedvábná stužka
- 30 **v Bělského třídě** — dnes Dukelských hrdinů
- 31 **do kavárny Boulevardu** — kavárna v Paláci U Stýblů na Václavském náměstí v Praze
- 32 **Úvaty monamúr / úvaty mon tresór...** — fonetická transkripce francouzského *Où vas-tu, mon amour / mon trésor?*, tzn. kam kráčíš, má láska / můj poklade?
- 33 **Krokvíce visí z tramvajové lavice měří domy ulice** — závěsná držadla ve starých tramvajích připomínala tvarem krokve užívané místo vodováhy
- 39 **Schneeglöckchen** — (něm.) sněženky
- 40 **Kdo chodí ráno o čtyřech, v poledne o dvou, večer o třech?** — opakující se text hádanky i popis slečny za pultem jsou parafrází Oidipova setkání se Sfungou
- Kdo je ten, jenž má naběhlé nohy?** — předznamenání oidipovského tématu; odkaz k mytologii a etymologii jména Oidipus („s opuchlým nohama“)
- 40n **Jen se mě ptej [...]** — vložený dramatický text je parafrází Sofoklovy tragédie *Oidipus král*; autorka dialog později použila jako součást divadelní hry *M. de Cervantesovo „Zázračné divadlo“ hraje podle Milady Součkové*

- Oidipa krále s vloženými texty H. Berdycha*, uvedené v režii Josefa Šmídy 7. května 1942 v divadle Větrník v pražském Topičově salonu; parafráze zdůrazňuje analogie jednání v přítomnosti a minulosti, a zjevně ruší zjednodušenou představu, že autorčina novela je pouze subjektivním hledáním prvních okamžiků a podob lidské vzpomínky; v prolnutí motivů mytologické minulosti s právě prožívanou každodenností se text vřazuje do kontextu literárního modernismu (James Joyce, T. S. Eliot) a předznamenává postupy Jiřího Koláře z druhé půle čtyřicátých let
- 48 s divadelními cedulemi OI má v sobě svinutý neznámý děj — počáteční písmena jména Oidipus
- 49 **Jidáš celý šedivý od mrazu** — zobrazení motivu Jidáše lze spojovat s tvaroslovím domovních reliéfů, freskou či vitráží asi zničených stavebními proměnami v místopisu Vojtěšské čtvrti, zaniklého Podskalí nebo okolí protilehlého nábřeží; možná je ale reflexí prvního setkání s dílem Zdenka Rykra, jehož dnes nedostupný obraz *Jidášův polibek* (1920) byl vystaven spolu s obrazem *Oplakávání Krista* v červenci 1920 ve Studentském kolínském klubu mladých; charakteristika tvarosloví a barevnosti odpovídá typickým znakům malířova výtvarného výrazu
- 51 **cénšřitem** — fonetická transkripce něm. výrazu pro taneční krokové variace na deset kroků (*dix étapes*)
- 64 **semper maesta tua carmina morte canam / qualia sub densis ramorum concinit umbris** — (lat.) vždy budu zpívat písně smrti tvou chmurné, / jaké pod větví stíny hustými pje [daulijský ptáček]; citát z díla Gaia Valeria Catulla (84–54 př. n. l.): Hortensiovi (65), překlad Martin Pokorný
- Kokrhá kohout to prý je křesťanské znamení** — kohout ohlašuje světlo po temné noci, „nový den víry“, světlo Krista, naději v očekávání jeho návratu; v jiném smyslu se motiv objevuje v evangeliích (např. Mt 26,34)
- 65 **circulo** — (it.) označení pro pravidelná setkání

II/ MLUVÍCÍ PÁSMO

- 71 **jeden hájí smysly, druhý pojem** — středověký spor nominalismu a realismu, resp. spor o univerzálie; realisté považovali za skutečné pouze obecné pojmy, nominalisté pouze jednotliviny
- 73 **Tam vysoko ve vzduchu mluví vzdálená města** — srov. *Svědectví*, autorčin deník z roku 1939: „Vzdušné dráhy protkané různými délkami

- 275 **nedávno tu byl profesor Hecht** — patrně narážka na prof. V. V. Štecha (1885–1974), historika umění, kritika a znalce italské renesance
nerozezná Raffaela — Raffael Santi (1483–1520), italských malíř a architekt vrcholné renesance
- 276 **krokvicí** — vodováhou
- 277 **V záložně by to mohl zkusit** — Občanská záložna, založená roku 1874, v roce 1876 přejmenovaná na Záložnu vinohradskou
ta ženská postava, vyobrazená na stěně pokoje — lunety z let 1892 až 1898 jsou dílem malíře Václava Kejnara (1869–1952); dnes v historické dvoraně České spořitelny v Anglické ulici v Praze
- 279 **osmdesáté výročí založení záložny** — osmdesáté výročí je buď omyl, nebo autorská licence
- 283 **Václavská ulice, protože tu byly lázně krále Václava** — lázně podle pověsti založené sv. Václavem; budovy empírových lázní mezi Václavskou a Dittrichovou ulicí byly zbořeny roku 1908
- 286 **(je to nějaká kopie Ribery)** — José de Ribera (1591–1652), španělský barokní malíř působící v Neapoli
- 287 **von Tintoretto gemalt** — (něm.) namalováno Tintorettem; Tintoretto (1518–1594), benátský manýristický malíř
- 289 **od Rembrandta** — Rembrandt van Rijn (1606–1669), nizozemský barokní malíř, kreslíř a grafik
- 291 **na okraji Politiky napsáno** — deník *Národní politika*, vycházející v letech 1883–1945
- 296 **Listrový kabát** — lehká polovlněná látka
- 297 **Kde je ta letní noc** — srov. *Odkaz*, kapitola XIX, zachycující příjezd pana Kroupy na námluvy do Kostelce z perspektivy Marie Tomanové, jeho budoucí ženy
z automatu Stollwerck — německá firma vyrábějící cukrovinky
- 298 **Weib von Assyrien** — (něm.) žena z Assyrie; patrně narážka na Rossiniho operu *Semiramide* (premiéra 1823); motiv se vrací v autorčině próze *Neznámý člověk*, v kapitole „Rusko-japonská válka 1904–1905“
- 299 **objednává Katkičův krém** — produkt záhřebského lékárníka A. E. Katkiče

IV/ VLASTNÍ ŽIVOTOPIS JOSEFÍNY RYKROVÉ

- 319 **Josefíny Rykové** — Josefína Ryková, autorčino alter ego, vystupující rovněž v básnickém cyklu *Sešity Josefíny Rykové*; utvořeno ze jmen

autorčiny babičky Josefy Horové, rozené Burdové, a oficiálního příjmení Rykrová; sňatek s malířem Zdenkem Rykrem (1900–1940) se konal 17. června 1930

Narozen ve zlaté / stověžaté Praze... — vstupní verš autobiografické básně *Písničkář* ze Šolcovy sbírky *Prvosenky* (1868); Václav Šolc (1838–1871), básník Nerudovy generace; rok 1899 je rokem narození autorky

321 **na plynovou punčošku** — součást plynové lampy, jež v průběhu svícení shořela

322 **madame Sans-Gêne** — přezdívka Catherine Hübscherové (1753–1835), francouzské šlechtičny za prvního císařství, proslulé svou prostověkostí (fr. *sans gêne*, bez ostychu); její příběh společenského vzestupu se stal předlohou řady uměleckých děl, mj. hry Victoriena Sardou a Ěmila Moreaua z roku 1893, opery Umberta Giordana z roku 1915 a řady filmů

domu na Harrachově náměstí — dobový název prostranství na malostranské straně mostu Legií, pokračujícího tehdejší Chotkovou ulicí; dnes rohový dům ulice Vítězné a Všešrdovy (č. p. 560/2)

Herrenstock — (něm.) panské podlaží; jednalo se o patro vyhrazené majiteli domu

o němž píše ve svých sešitech Josefína Rykrová — báseň *Interiér I* z prvního sešitu *Sešitů Josefíny Rykové*

Picassovo děvčátko s holubicí v rukou — olej *Dítě s holubicí v rukou* z roku 1901

323 **z Vlastimilů** — mužský pěvecký sbor založený roku 1864, příležitostně pohostinně vystupoval s ženským souborem

než jsme se odstěhovali (nakrátko) na Vinohrady, do domu, který vystavěl můj otec — míněn dům v Divadelní ulici v Praze, dnes Ibsenova (č. p. 1207/3)

324 **Ein lebender Velázquez** — (něm.) obživlý Velázquez; narážka na portréty španělské infantky Margarity od španělského malíře Diega Velázqueze (1599–1660)

viz První písmena M. Součkové — srov. zde s. 7–66

325 **Pomněnky vatavské, z hrobu posledního Čecha** — narážka na *Pomněnky vatavské* (časopisecky 1831), cyklus milostných básní Františka Ladislava Čelakovského, a *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha* (časopisecky 1847), biografickou prózu Josefa Kajetána Tyla

- 325 **Soldiers Field Park** — moderní bytový komplex Harvardovy univerzity, vybudovaný roku 1976; od konce sedmdesátých let autorčino bydliště
- V řeckém mýtu to bylo klubko Ariadny** — odkaz na mytický příběh Ariadny, dcery krétského krále Minóa, která z lásky pomohla hrdinovi Théseovi uniknout z Minotaurova labyrintu za pomoci klubka nitě, při společném návratu do Athén jím byla zanechána na ostrově Naxos a stala se ženou boha Dionýsa; příběh zpracován ve známé opeře Richarda Strausse *Ariadne auf Naxos* (1912); k motivu se autorka vrací v próze *Ariadne auf Naxos* ze souboru *Krátká povídka*
- Císař Konstantin byl pokřtěn** — Flavius Valerius Constantinus neboli Konstantin Veliký (272/285–337), římský císař, který ukončil pronásledování křesťanů a svolal první ekumenický koncil do města Nikaia; krátce před smrtí přijal křest od ariánského biskupa Eusebia z Nikomédie
- 326 **Dominae** — (lat.) ženy
- Sponsus, sponsa, legitima** — (lat.) ženich, nevěsta, zákonná
- Claudiel** — Paul Claudel (1868–1955), francouzský spisovatel, pobývající v Praze coby konzul v letech 1909–1911; motiv autorčina křtu a fiktivního setkání s Paulem Claudelem zpracovány také v básních Někdy koncem ledna a Rodoznaky ze sbírky *Sešity Josefíny Rykové* a v próze Koré ze souboru *Krátká povídka*
- Mon baptême** — (fr.) můj křest
- šla k Frejkovi** — Jiří Frejka (1904–1952), divadelní režisér a teoretik, v letech 1945–1950 umělecký ředitel Městského divadla na Královských Vinohradech
- naši primu, sekundu, tercii?** — třídy dívčího gymnázia Minerva; autorka gymnáziem navštěvovala v letech 1909–1918
- Augustina** — autorčina gymnaziální spolužačka Augustina Strouhalová; srov. postavu Augustiny v autorčině románu *Amor a Psyché* (1937) a oddíl „Římské veduty“ z třetího sešitu *Sešitů Josefíny Rykové*
- svou hru 17. listopadu** — hra vznikala ve čtyřicátých letech v reakci na uzavření českých vysokých škol 17. listopadu 1939 a následné studentské nepokoje; v pozůstalosti Jiřího Frejky se dochoval její strojopis s názvem *Listopad*; srov. vydání v Díle Milady Součkové, sv. XII *Dramata a monology*
- třebas Peškovy** — memoáry herce Ladislava Peška (1906–1986) *Tvář bez masky. Skutečnost a sen* (1977)

- jako v tehdejší letní den (paměti) a císař František Josef — návštěva císaře Františka Josefa v Praze v dubnu 1907, zahrnující prohlídku Královských Vinohrad
- 327 **Carter nebo Brežněv** — Jimmy Carter (*1924), americký prezident v letech 1977–1981, a Leonid Brežněv (1906–1982), nejvyšší představitel Sovětského svazu v letech 1964–1982
- nádraží císaře Františka Josefa** — dobový název pražského hlavního nádraží
- kdy jsme se stěhovali do Podskalské** — dnes Gorazdova (č. p. 331/22)
- nel mezzo del cammin** — (it.) v půli cesty; začátek vstupního verše Dantovy *Božské komedie*
- 328 **Knížete a Bárty** — luxusní pánské krejčovské salony Adam, pobočka vídeňské firmy Kníže, založena roku 1935 se sídlem Na Příkopě, a Bárta a spol., sídlící na Národní třídě
- Mon Dieu, que puis je faire, je suis si petit, si petit** — (fr.) Bože můj, co zmožu, jsem tak nepatrný, tak nepatrný
- 329 **dr. Syllaby** — Ladislav Syllaba (1868–1930), český lékař vnitřních a nervových chorob, profesor na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze, publicista a národně demokratický politik
- dra. Kamila Hennera** — Kamil Henner (1895–1967), lékař a vysokoškolský pedagog, zakladatel moderní neurologie v Československu

J. Ř., Z. Ř., K. S.

OBSAH

PRVNÍ PÍSMENA	7
MLUVÍCÍ PÁSMO	69
ZAKLADATELÉ	105
VLASTNÍ ŽIVOTOPIS JOSEFÍNY RYKROVÉ	319
KOMENTÁŘ	333
EDIČNÍ POZNÁMKA	350
VYSVĚTLIVKY	359
RODOPIS	376

svazek 122

Řídí redakční rada České knižnice ve složení:

Jiří Flaišman (předseda), Jiří Holý, Pavel Janáček, Jan Linka, Filip Tomáš, Martin Valášek

Redakce: Petra Hesová

Milada Součková

Má písmena

Texty k vydání připravili a vysvětlivky sestavili

Jakub Říha, Zuzana Říhová a Kristián Suda

Komentář napsala Zuzana Říhová

Obálka (s použitím assembláže Zdenka Rykra *Orient*, 1935;

Národní galerie Praha), vazba a grafická úprava Jana Vahalíková

Výběr ilustrace Stanislava Fedrová

Odpovědná redakce Petra Hesová

Sazba písmem Tabac Robert Šváb

Tisk a knihařské zpracování Finidr, Český Těšín

Vydal Nadační fond Česká knižnice

ÚČLK FF UK, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

(www.kniznice.cz),

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1

(www.ucl.cas.cz)

a nakladatelství Host

Radlas 5, 602 00 Brno

(www.hostbrno.cz)

v Praze a Brně roku 2023 jako 2203. publikaci nakladatelství Host

384 stran + příloha 32 stran

V České knižnici vydání první